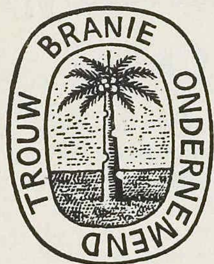
18e JAARGANG No. 22

1 JUNI 1974 — *f* 1,75

tong tong

HET ENIGE INDISCHE BLAD TER WERELD

(Foto: Hein Buitenweg)

BIJ DE VOORPLAAT

Aloon-aloon

Van de dierbare beelden die we uit ons Indisch verleden bewaren is er waarschijnlijk geen gaver, scherper in onze herinnering geëtst dan dat van het rustig kloppende hart van de kotta's of kotta'tjes waar we eenmaal woonden. De aloon-aloon. Nog vaak zie ik haar vóór me bij het invallen van de korte Indische schemering als alles rustig en stil werd in die oude kottatjes van Toen. En van grote innigheid. In het midden de oude heilige waringin. Onhoorbaar wieken de schimmen van de kamprets de duistere grotten van zijn kruin in en uit en ook hoog in de lucht tuimelen de kleine zwaluwen.
Tussen de bomen door om het grote grasveld heen, stoere kenaribomen, zilverwit oprijzend uit de kantige wortellijsten, hoogopgaande spatodea's met hun oranje-rood vlammende bloemkronen, schemeren de witte huizen waarin we leefden. Ik zie mijzelf weer staan, leunend tegen het opengewerkte lage muurtje om mijn waringin. En ik onderga weer iets van die onbestemde zachte blijheid die ik als kind gevoeld moet hebben; vage bewustwording misschien van iets dat vertrouwd was, veilig en vredig. Het gevoel van geborgenheid dat een kind soms hebben kan. Moeder, vader, wij. De kleine, hechte saamhorigheid in de grote wereld om ons heen.
Nergens vond ik dit gaver en schoner uitgedrukt dan in dat subtiele eerste hoofdstuk van Tagore's prachtige Crescent Moon:

> I stopped for a moment in my lonely way under the starlight, and saw spread before me the darkened earth surrounding with her arms countless homes furnished with cradles and beds, mother's hearts and evenings lamps, and young lives glad with a gladness that knows nothing of its value for the world......

Uit: Omong Kosong

HEIN BUITENWEG

VAN HART TOT HART

(Er kwamen - en er komen nog steeds - zoveel goede gedichten en brieven binnen voor of over Tjalie, die weergeven wat in vele harten leeft, dat we ze, soms fragmentarisch - zullen opnemen. Als een laatste groet aan T.R.)

"Ik zou je willen vergelijken met de waringin, de eeuwig groene reus, breedgeworteld, wijdvertakt. Mooi, koel, een herkenningsteken in het grootse landschap.
Goedsprekers, kwaadsprekers, zwervenden, onbewogen staat de reus. Blank noch bruin zouden er aan denken zo'n waringin te vellen, integendeel, men eert en offert, men vraagt om raad en genezing. Liefdevol omarmt de waringin alles en allen......

Saja Sadja

Wie van ons

wij mochten naar het eenzaam oord je vergezellen,
en voor het laatst lieten wij je alleen......
de keren dat wij faalden, zij zijn niet te tellen,
en toch, - hoe hield je woord de duizenden bijeen.

hoe bracht je werk een stille vreugd aan velen,
dat werk, zo groot, zo moedig, en zo zwaar......
en wie van ons kan dit gemis verhelen,
dat schrijnend voelbaar zijn zal, jaar na jaar.

☆ ☆

ik wil je danken voor je onvermoeide pogen,
te zijn in duizend woorden, duizend beelden tolk
voor ons, kinderen van Indië, thans zo diep bewogen,
nu er een leegte zijn zal in ons volk.

dat toch je stem voor ons mag blijven klinken,
dat toch je arbeid niet vergeefs mag zijn gedaan,
dat toch je woord niet in vergetelheid mag zinken,
dat toch je geest, je werk mag blijven voortbestaan!......

Minnie Hoogland-de Winter

tong tong

ONAFH. IND. TIJDSCHR. — 18e JAARG. No. 22
Opgericht en geleid door Tjalie Robinson 1911-1974
Pr. Mauritsl. 36, Den Haag - Telegramadres: Tong Tong Den Haag - Tel. 070 - 54.55.00/54.55.01 - Postgiro 6685 of A.B.N. Den Haag Rek. No. 51.56.15.730.
Uitgave: Publ. en Handel Mij Tong Tong B.V.
Directie: L. Ducelle
Administratie: Th. M. A. Scheulderman
Redactie: J. H. Ritman, Ch. J. A. Manders, G. H. Bartman.

Verschijnt de 1ste en de 15e van iedere maand
Prijs per nummer *f* 1,75. Abt. Nederl. (en E.E.G.-landen behalve Engeland) kwart. *f* 9,—, halfj. *f* 18,—; jaar *f* 36,—. Abt. Europa: jaar *f* 39,—.
Buiten Europa: jaar *f* 44,—. (zeepost)
Abt. (per jaar en per luchtpost): Australië en Nw. Zeeland *f* 80,—; Indonesië *f* 65,—; Z.-Afrika en Z.-Amerika *f* 65; Canada en Ver. Staten *f* 55,—; Maleisië, Singapore en India *f* 65,—; Suriname en Antillen *f* 55,—.

ZOEKT OP BASIS VAN DE NUTTIGE ERVARINGEN IN DE GORDEL VAN SMARAGD NIEUWE INTERESSEN IN NEDERLAND TE WEKKEN VOOR DE TROPENGORDEL.

*

ALLE ABONNEMENTSGELDEN ZIJN BIJ VOORUITBETALING VERSCHULDIGD.

ADVERTENTIES KUNNEN ZONDER OPGAAF VAN REDENEN GEWEIGERD WORDEN.

Het gat, de tang en het varken

Hoe is in hemelsnaam Tong Tong in "het Gat van Nederland" van de VPRO gevallen?
Voor hen, die zuiver toevallig of om de een of andere reden bewust naar de tv-uitzending "Het gat van Nederland" op 16 mei jl. hebben gekeken, graag deze explicatie.
Tijdens de crematieplechtigheid van Tjalie Robinson op Ockenburgh maakte men mij opmerkzaam op de aanwezigheid van twee filmende VPRO-mensen. U kunt zich misschien wel voorstellen dat ik noch op die dag, noch de volgende in staat was veel aandacht aan dat feit te besteden. Ik heb echter wel direct een brief naar de VPRO geschreven met een verbod, op welke manier dan ook, de figuur van Tjalie Robinson, als schrijver of mens te gebruiken in welk VPRO programma ook.
Als reden van dit verbod gold, dat men niemand van de redactie, noch mij persoonlijk benaderd had voor inlichtingen omtrent Tong Tong of Tjalie.
Ik ben zo langzamerhand wel doordrongen van het feit dat de Nederlandse pers en andere publiciteitsmedia niets, maar dan ook niets van Ned.-Indië, de Indische gemeenschap toen en nu en zelfs Indonesië afweet of WIL weten en in elk programma heeft men tot nog toe alleen geprobeerd te kwetsen en te ridiculiceren. Noemt U het bekrompen zieligheid of kwaadaardigheid, het is en blijft een waarheid die wij onder ogen moeten zien en waartegen wij ons dag in dag uit moeten pantseren.
Twee dagen voor de uitzending werd ik door de leider van het VPRO-team opgebeld. Hij had mijn brief ontvangen en vertelde hoe die filmploeg op Ockenburgh kwam. Oorspronkelijk was een interview met Tjalie geplanned, maar door het plotselinge overlijden stond men voor de beslissing om toch iets van de crematie te verfilmen. Er was namelijk een reportage over El Atabal in de maak en Tjalie als oorspronkelijke oprichter (hij trok zich uit dit plan terug omdat hij zich niet kon verenigen met de plannen van de compagnons) hoorde dus in dat programma.
Men verzekerde mij telefonisch dat de plechtigheid in Ockenburgh in het geheel niet "misbruikt" zou worden, integendeel.

Nu is het voorkomen in een VPRO-programma op zichzelf al een bedenking, maar ik was werkelijk te muf om me er nog verder druk over te maken. U heeft zelf kunnen zien, wat die reportage inhield. "Ned.-Indiërs in Spanje", hoe verzinnen ze het? Overduidelijk sprak zoals altijd weer de koloniale verdachtmaking, het "voeren" van de ondervraagden om iets te zeggen waarop men direct kon wapperen met de altijd met succes gebruikte rode banier: "zie je wel wat een rotkoloniale uitbuiters die Indisch gasten altijd geweest zijn? En dat deze gasten warempel in zoete herinnering aan de glorietijd van onderdrukker, nog het lef hebben in El Atabal van een zonnige oude dag weg uit het benauwde Nederland durven genieten!"
De ondervrager (altijd veilig buiten het beeld) schoot zijn kwasi argeloze vragen af op enkele inwoners van El-Atabal.

De mededelingen van deze "Ned.-Indiërs" waren - spijt me het te zeggen - argeloos en niet overtuigend slagvaardig.

Er werden bepaalde inzichten gelanceerd die beslist door vele Indische mensen (niet alleen Tong Tong abonnee's) met verwondering en misschien wel ergernis zijn aangehoord. Wat door de sprekers in El Atabal gezegd en gemeend werd, komt voor 100% voor hun eigen rekening. En beslist niet op die van ons tijdschrift.

Volkomen misplaatst was dus het tonen van het blad Tong Tong en het noemen van Tjalie's naam in verband met El Atabal. Ook het vertonen van zijn crematie sloeg naar mijn gevoel als een tang op een varken.

Tjalie Robinson en Tong Tong hadden NIETS, maar dan ook NIETS uit te staan met dit "Gat van Nederland" dat tot mijn vreugde het laatste "gat" is van deze serie. Echt een gat waar geen gat meer achter zit. Laten we het hopen.

Lilian Ducelle.

UITNODIGING

Jaarlijkse Algemene Vergadering van Aandeelhouders van Tong Tong B.V. te houden op zaterdag, 8 juni 1974, aanvangende des morgens om 11 uur precies, in het gebouw "Modjo", Stadhouderslaan 94, Den Haag (t.o. het Gemeentemuseum).
Aandeelhouders, die deze vergadering wensen bij te wonen, hebben uitsluitend toegang op vertoon van het "uittreksel uit het register van aandeelhouders", dat hen destijds werd toegezonden na inlevering van hun aandelen bij de omzetting van N.V. in B.V.

De vergadering wordt door de Directrice, Mevrouw Lilian Ducelle geopend en geleid. In behandeling komen o.m.:

De Balans en Verlies- en Winstrekening 1973.

Een volledige agenda ligt met de Balans en Verlies- en Winstrekening voor aandeelhouders, op vertoon van bovengenoemd "uittreksel", op ons kantoor ter inzage van dinsdag tot en met vrijdag vóór de vergadering, en wel van 10. uur v.m. tot 2 uur n.m.

WEGENS VACANTIE VAN PERSONEEL TOKO EN BOEKHANDEL TONG-TONG GESLOTEN VAN 1 JULI TOT 1 AUGUSTUS

Abonnementen - Advertenties - Schrift. bestellingen gaan gewoon door.

CORRESPONDENTIE

Veel brieven die aan Tjalie gericht waren hebben wij nog niet kunnen afdoen. U begrijpt dat beantwoorden van deze correspondentie naast ons eigen werk een extra-belasting vormt. Ook de Heer Ritman is door ziekte tijdelijk uitgeschakeld. Hebt U geduld, wij vergeten U heus niet! L.D. en Ch.M.

FILMAVOND INDONESIË

In het wijkgebouw "Onder de Toren", Ambachtsherenlaan 1005, Zoetermeer wordt op vrijdag 7 juni een filmavond over Indonesië gehouden, door de Heer P. A. N. S. Schomper. De geluidsfilm is een reisverslag van de volgende plaatsen: Djakarata, Poentjak, Bandung, Jogja, Surabaja, Malang, Lawang, Banjuwangi, Tretes, en van Bali.
De toegang is vrij, aanvang 20.00 uur. De bar is open, Indische koekjes verkrijgbaar. Voor nadere informatie tel. 079 - 16 81 26.

OPROEP

Aan allen, die in 't Kinder- en Jongenshuis van het Leger des Heils in Bandung (Indonesië) verbleven en zich thans in Nederland bevinden tot deelname aan een reünie in September October a.s.
Correspondentie-adres Mevr. Ph. Kikkert-(Schrader), Korvet 3, Huizen (N.H.). Telefoon 02152 - 5 69 84.

Aan Tjalie Robinson, die gisteren in Ockenburg is gecremeerd

28 april 1974

Beste Tjalie,

Vele mensen zullen het vreemd vinden, dat ik een brief schrijf aan iemand, die gisteren is gecremeerd. Maar mijn persoonlijke overtuiging is, dat jij, hoewel onzichtbaar voor onze ogen, nu nog even levend bent, als toen jij je nog in je aardse omhulsel bevond.
Ik vond het in feite een teleurstelling, dat er niemand anders op de crematie heeft gesproken buiten de familie. Ikzelf heb de moed niet kunnen opbrengen, niet alleen, doch ik zou midden in een zin niet verder kunnen. De stilte, die daar in de ruimte hing, met de krontjong-muziek heeft diep, diep in mijn hart gegrepen.
Als jongen heb ik een opschrift gelezen boven de poort van de Europese begraafplaats, iets buiten Malang, op de weg naar Kepandjen. Dat opschrift vond ik zo machtig, dat ik dit mijn gehele leven niet heb kunnen vergeten. Dat opschrift was: "De nacht van de dood is de dageraad van de geest." De geest kan niet sterven; het heeft zich in een ander omhulsel gestoken. Daarom is mijn overtuiging, dat je nu nog even levend bent als voorheen. Wat ik te zeggen heb is: dank Tjalie. Dank voor hetgeen jij voor de Indo hebt gedaan. De groep, die nergens een werkelijk vaderland heeft gehad, zoals andere volken en die nu over de gehele wereld is verspreid.
Het kon ook niet anders, het heeft éénmaal zo moeten gebeuren. Als je er dieper op ingaat, dan besef je, dat onze groep een groot aantal volken vertegenwoordigt. Om de Europese te noemen, van Rusland tot Portugal. De Aziatische van China tot Irian-Barat.

Adam Boyd

OPROEP

Wil de schrijfster van de herinnering aan haar vader, getiteld "Mijn Vader" ons s.v.p. even schrijven? Bij verzending van copie naar de drukkerij is de enveloppe bij de posterijen zoekgeraakt en wij zijn haar adres kwijt. Bij het artikel behoorden twee foto's, die reeds werden geretourneerd, en die het kantoor van haar vader in Soerabaja en Bandoeng voorstelden. Wij danken U bij voorbaat voor te nemen moeite!

ADIEU AAN MOENS

Vic Moens met zijn kleindochter in Californië

Er zijn in de afgelopen weken voor ons bij Tong-Tong zoveel "Waaroms" geweest dat het plotselinge overlijden van Vic Moens alleen als de zoveelste onbeantwoorde vraag overkwam. Waarom moest een van onze oudste en trouwste medewerkers heengaan? Verdi Nicolaas Moens, 64 jaar, vervroegd gepensioneerd, toegewijd onderwijzer (overal in Indië, het laatst in Rotterdam) zult U kennen van zijn meestal opgewekte, geanimeerde artikelen (o.a. over Koepang) en zijn "Kleine quiz". Als Tjalie hem iets vroeg op te zoeken of na te gaan, iets te schrijven over een bepaald onderwerp, dan kon hij het gevraagde binnen een paar dagen in de bus vinden. Vic heeft nooit "neen" gezegd tegen Tong-Tong. Hij was abonnee en werker van het eerste uur af en is het tot zijn laatste geweest. Vorig jaar werkte hij nog voor halve dagen op Tong-Tong, zijn vertrek naar Spijkenisse maakte een eind aan deze verbintenis, maar hij bleef voor Tong-Tong schrijven. Het laatste wat hij ongevraagd deed voor de dood hem overviel: hij stelde een bundel samen van de meest beziens-waardige foto's uit 18 jaargangen Tong Tong "Als een saluut aan mijn vriend Tjalie Robinson", schreef hij. Vrijdag ontving ik de enveloppe, Zaterdag kreeg Moens een hartinfarct, net als de vriend die hij het saluut had gebracht. Tjalie zou ongetwijfeld veel meer, veel beter over Moens hebben kunnen schrijven, hij was immers langer dan 18 jaar zijn trouwe sobat geweest? Berusting wordt meestal gevolgd door een rijk gevoel van dankbaarheid voor wat geweest is. Voor ons wordt het een "Dank je Moens, voor àlles."

L.D.

UITDRUKKELIJKE MEDEDELING

Het TIJDSCHRIFT Tong-Tong staat in geen enkele relatie tot de STICHTING Tong-Tong die de pasar malam organiseert. Dit is een zelfstandige organisatie waar ons blad geheel buiten staat. Zoals gebleken is leidt de naamsovereenkomst tot misvattingen. Betalingen voor abonnement, toko of boekhandel Tong-Tong UITSLUITEND op gironr., 6685. Stortingen op andere rekeningen moeten wij als niet gedaan beschouwen. Dir. Tong Tong bv.

"Indo Community Center", Californië, herdenkt Tjalie

Met gevoelens van trots en dankbaarheid hebben wij er kennis van genomen, dat ook "de Indo", het orgaan van het Indo Community Center in California, Tjalie is verschillende artikelen herdacht heeft. - Red. T.T.

*

Hoofdredacteur René Creutzburg schreef in zijn memoriam:

......"En de Tong Tong heeft hij door de jaren heen trouw laten luiden; voor hen die het niet begrepen: als waarschuwing, voor anderen: als geruststelling.
Tjalie is steeds idealistisch gebleven en dus ook geen - wat men in de volksmond noemt - "een grote boeng" geworden op financieel gebied. Maar hij heeft anderen wakker geschud en hen trots bijgebracht, trots op gemengde afkomst. En hij heeft velen geinspireerd om, bouwend op deze trots eigen creaties te scheppen. Tjalie heeft in de korte periode dat hij hier verbleef vele kiempjes geplant en al weten wij nu nog niet met zekerheid te zeggen hoevele vruchtbomen daar uit zullen voortkomen, een feit staat onomstotelijk vast, dat onze vereniging zonder zijn leidende hand nooit had kunnen uitgroeien tot wat zij nu is.
Tjalie is nu voorgoed van ons heengegaan; moge het ons gegeven zijn, zijn inspirerende fakkel brandende te houden......"

En Marijke en Roy Steevensz:

..."Tong-Tong heeft over de gehele wereld wortel geschoten, in de Mens. En een ieder die deze kiemkracht heeft weten te ontvangen kan niet anders dan Groeien en vruchten dragen, teneinde aan onze levensboom voortbestaan te geven. Poekoel Teroes! Met vele woorden van lof en dank, welke hij dubbel en dwars verdient, kunnen we onze Bapak hormat betuigen. Echter, de ware hormat kunnen we hem slechts betuigen door betekenis te geven aan zijn motto: Trouw-Branie-Ondernemend! En zoals hij: in Woord en Daad."

ABONNEES AMERIKA ATTENTIE !

Uw abonnement (luchtpost $ 22,—; zeepost $ 15,—) kunt U per check voldoen aan: (verhoogd i.v.m. de koersdaling!) **Roy Steevensz, c/o Kushi House, 7357 Franklin Ave., Hollywood, California.**
Indien U Uw Tong Tong niet hebt ontvangen of Uw exemplaar beschadigd is, en U een ander wenst, kunt U zich ook wenden tot Roy Steevensz.

Naar Den Haag schrijven duurt lang !

16e PASAR MALAM
HOUTRUST ✶ DEN HAAG
24 t/m 30 juni 1974

Gezelligste zomerbeurs in het hart van Holland, met tal van exotische stands, lekker Indisch eten en een uitgebreid show-programma: SANDRA & ANDRES, NICK MACKENZIE, BOLLAND & BOLLAND, ANNEKE GRÖNLOH, THE DUTCH RYTHM STEEL ORCHESTRA, THE LEE JACKSON SOUL DANCERS, Indonesische dansen door NI LOH PUTUH, Krontjong & Hawaii, Pentjak en Taekwondo, Exotische modeshows.

En voor het eerst op de Haagse Pasar Malam:

3 GROTE REÜNIES :

vrijdag 28 juni, 19.00 uur:
WEST - JAVA

zaterdag 29 juni, 12.00 uur:
OOST- en MIDDEN - JAVA

zondag 30 juni, 13.00 uur:
DELI en BUITENGEWESTEN

Kaarten voor de reünies, die tevens toegang geven tot de Pasar Malam kosten *f* 15,— per persoon, een Indische maaltijd en 2 drankconsumpties inbegrepen.

Te bestellen door storting op **giro 75 83 89** t.n.v. stichting Tong Tong, afd. Pasar Malam, Lange Voorhout 25 B, Den Haag, met de vermelding voor welke reünie het bedrag bestemd is.

WIN EEN VOLLEDIG VERZORGDE 17-DAAGSE NECKERMANN-VLIEGREIS NAAR THAILAND (Bangkok en de Golf van Siam) door mee te doen aan de 2e PASAR MALAM M O D E W E D S T R IJ D.

Haal voor *f* 20,— inschrijfgeld een fraaie batiklap op het Pasar Malam kantoor, Lange Voorhout 25 B, Den Haag, **dagelijks van 12.00 tot 16.00 uur en zaterdags van 12.00 tot 13.00 uur.**

Ontwerp daarvan 'vrijetijdskleding' en show uw ontwerp op de Pasar Malam voor een deskundige jury en het publiek. Finale: 30 juni a.s. Sluitingstermijn voor het afhalen van de stof: **12 juni a.s.**, of zo lang de voorraad strekt.

Sluitingstermijn voor het inzenden van het kledingstuk: **19 juni a.s. Nadere inlichtingen: (070) 46 66 24.**

VOORKOM LANG WACHTEN AAN DE KASSA'S EN BESTEL NU ALVAST UW TOEGANGSKAARTEN VOOR DE PASAR MALAM

De toegangsprijzen zijn:
Volwassenen . . . . *f* 3,50
Kinderen t/m 12 jaar . . . . . *f* 1,25
Van maandag t/m donderdag
65 plussers . . . . *f* 1,75
Groepen, bestaande uit
20 of meer personen . . . . . *f* 2,50

U kunt toegangskaarten bestellen door storting van het verschuldigde bedrag op giro 75 83 89 t.n.v. Stichting Tong Tong, afd. Pasar Malam, Den Haag, het totaalbedrag vermeerderd met porto- en administratiekosten. U krijgt de kaarten dan ongeveer een week voor de Pasar Malam toegestuurd.

Komt u met de trein naar Den Haag maakt u dan gebruik van de gecombineerde trein-toegangsbiljetten, die op een aantal stations in Nederland verkrijgbaar zullen zijn.

Nadere inlichtingen over de Pasar Malam bij: STICHTING TONG TONG, Lange Voorhout 25 B, Den Haag. Tel. (070) 46 66 24 en 64 52 49.

Vraag om toezending van de geïllustreerde Pasar Malam folder.

Bel: 070 - 645249
of 46 66 24

Links:
Ni Loh Putuh

Rechts:
Sandra & Andres

WASPADA !

Kleine berichtjes als de twee die hierbij gaan, tillen telkens van een andere kant een heel klein slipje op van onze voedselsituatie en onze voedings-toekomst. Wordt de toekomst wérkelijk (snel) slechter? Zit Tjalie weer z'n pessimistische somberheden te spuien? Wat WETEN wij? Hoeveel landbouw-areaal is in de laatste jaren van ons kleine Hollandje afgenomen voor industrie-terreinen, wegenbouw en recreatiegebieden? Kunnen wij eindeloos tarwe betrekken van Amerika en Canada? Wat WETEN wij?

STUDIE BIOLOGIE IN WAGENINGEN IN GEVAAR

WAGENINGEN — Het faculteitsbestuur van de Landbouwhogeschool in Wageningen verlangt vóór 1 november van dit jaar garanties van de regering voor verdere uitbouw van de studierichting biologie. Komen deze er niet, dan moeten de gevolgen van opschorting van deze studierichting worden onderzocht.

De Landbouwhogeschool begon de studierichting biologie in 1970 op verzoek van de overheid om andere biologie-opleidingen te ontlasten. Sinds een paar jaar bestaat er een landelijke studentenstop voor biologie.

Blijven wij als loyaal burger met de handen in de schoot toekijken en blind vertrouwen op God en op Den Uyl? Of zijn wij after all toch ook wel (zoals onze groot- en bet-overgrootmoeders) opgegroeid met een waakzame stem in ons hart, die ALTIJD zegt: "Help UZELF, zo helpt U God?"

Rijst de vraag: Kúnnen wij onszelf nog wel helpen in deze kant-en-klaar-van-de-kruidenier-tijd? Kunnen wij nog wel koken? Kunnen wij zelf nieuwe spijzen UITVINDEN? Wat zijn wij als huisvrouw nog waard?

VOORRAAD TARWE IS BIJNA UITGEPUT

Washington — Er is nog maar voor een maand tarwe in reserve in de gehele wereld. Dit blijkt uit een rapport van de Amerikaanse Raad voor Overzeese Ontwikkeling.

Deze raad, die de rol van de VS bestudeert bij de hulp zegt dat de tarwe-voorraden in de wereld nu hun laagste peil hebben bereikt sinds meer dan twee decennia. De prijzen van andere produkten zijn dientengevolge naar boven geschoten. En dat, terwijl de Sahel-landen in Centraal-Afrika door een catastrofale droogte getroffen worden en de Indiase tarweoogst van dit jaar waarschijnlijk dertig procent beneden het gestelde doel zal zijn.

De raad concludeert dan ook dat de voedselschaarste in de komende jaren zeer waarschijnlijk sterk zal toenemen. De voedsel-problemen worden bovendien nog verergerd, doordat er een tekort in de wereld aan kunstmest is, hetwelk ten dele door de wereld-energie-crisis veroorzaakt wordt.

Elke maand wordt de omsingeling van hongergebieden in de wereld benauwender. Na Pakistan en Bengalen ook Sahel en Ethiopië. Wie scherp oplet, ziet de honger naderbij sluipen in Z.O. Azië, sinds mensenheugenis de onuitputtelijke rijstschuren van de hele wereld.

Nogmaals: blijven wij toekijken?

Lees het artikel over onze Soya Club.

Lees beide krantenberichtjes hierbij.

Attentie voor plantersvrouw

We konden het nooit laten, praten over de vele dingen, die er verkeerd gingen en BEWUST verkeerd gedaan werden in deze tijd. Omdat Tjalie het was, die er over schreef, is hem door velen pessimisme verweten. Eigenlijk de inbreukmaker op de zorgeloze droom, waarin de z.g. optimisten wilden blijven geloven en leven. In feite was Tjalie een realist, die alleen het kwaad herkende en ervoor waarschuwde.

Een van onze gezamenlijke piekerans was de voedselsituatie in de wereld. Tjalie staafde zijn zorgen met krantenknipsels en samen hebben we geprobeerd iets positiefs te doen. De sojaboon **is** iets positiefs. Leest U het artikel van Tjalie (het laatste dat hij schreef) goed.

Het project is de moeite waard. Lukt het niet, dan houden we een waardevolle ervaring over. Mijn plantjes, die ik een maand geleden uitzaaide, zien er vrij aardig uit. Het gaat er niet om een enorme oogst binnen te halen, het gaat om een experiment en een bewijs. Op dit ogenblik heb ik te veel werk, om deze "Sojaclub" mét voldoende aandacht en animo op gang te brengen en te houden. Wie dat wel kan en wil, is onze "Plantersvrouw" U wel bekend uit de talrijke plezierige en leerzame artikelen in ons blad. Plantersvrouw (Harriët Marsman) woont in een verrukkelijk huis met een verrukkelijke tuin. Een klein stukje bouwland, waarin ze met haar man, planter uit Oost-Java, plant en pottert, dat het een lust is. Naast haar enthousiasme is het de goede toon, die ze weet te treffen, wat correspondentie makkelijk maakt.

Mocht U dus wat willen weten, vragen of te vertellen hebben, schrijft U aan:

Harriët Marsman, Calfven 120, Ossendrecht. (NB).

Sojameel en bonen wel bestellen bij Tong-Tong.

Succes!

Lilian Ducelle.

De Soya Club

Dit is serieus.

Een groepje Tong Tongers heeft het initiatief genomen om te geraken tot de oprichting van een Soya Club, die zich zal bezig houden met het verzamelen van gegevens omtrent de soya en haar tweede producten (meel, tahu, tempe, enz.) en het actieve planten, alsmede het ontwikkelen van een overzicht van bereidingswijzen.

De initiatiefnemers menen dat de soya in de nabije toekomst een steeds belangrijker rol zal spelen op de voedingsmarkten, zijn niet tevreden met het lijdzaam toezien en afwachten tot deze markten hier komen, maar gaat ze tegemoet, menend dat onze langdurige ervaring in Indonesië met soyaproducten een nuttige basis kan zijn voor een productieve studie en baanbrekend werk op het gebied van de "soya-keuken".

De initiatiefnemers beseffen dat zij practisch "van de grond af" moeten beginnen, maar weten dat er met "gotong rojong" en "poekoel teroes" een uitvoerige documentatie bijeengebracht kan worden plus een langzaam groeiende practische ervaring met planten, kweken, fabriceren en koken, die heilzaam kan uitwerken op de hele maatschappij.

Er is bij een klein deel van "De Oude Indische Garde" nog steeds een sterk verlangen aanwezig om zijn vele en veelsoortige bekwaamheden te ontwikkelen en zo mogelijk ten dienste te stellen aan de maatschappij in heden en toekomst. Er kan dus in deze "Soya Club" veel opbouwends en constructiefs worden ontwikkeld, als wij "poolen" wat wij kunnen verzamelen, organiseren en activeren. Ajo! Madjoe!

We beseffen dat dit werk geld kost. Dat moet bijeenkomen uit lidmaatschappen en donateurschappen van de Club, die wij stellen op resp. *f* 15,— en *f* 25,— per jaar.

Alles wat wij in de komende jaren zullen ontwikkelen in onze Club, komt ter beschikking (eventueel tegen kostenvergoeding) aan leden en donateurs, die verder op de hoogte gesteld zullen worden van alle studies, essays, publicaties en andere vormen van voorlichting ten dienste van dit onderwerp. De bedoeling is om in ongeveer een half jaar te geraken tot de definitieve oprichting van de Club, alsmede het vaststellen van de statuten en reglementen. Dan zal ook het eerste bestuur gekozen worden. Omdat ook niet-Tong Tongers lid zullen mogen worden, wordt gestreefd naar de uitgave van een Cluborgaan. Voorlopig zullen beknopte mededelingen in Tong Tong verschijnen.

Omdat misschien al direct geinteresseerden de handen uit de mouwen willen steken, kunnen wij mededelen dat

(lees verder volgende pag.)

Stuur ons in de komende maanden alle korte en grote knipsels toe en berichten die direct of zijdelings licht werpen op de wereld-voedselsituatie. Om onze mede-lezers langzamerhand te overtuigen dat dit leven GEEN zorgeloos leventje is. Denk aan Uw kleinkinderen. Denk aan ons nageslacht. Word wakker..... althans WAAKZAAM! Waspada! Waspada ! !

wij een voorraadje amerikaanse soya ingeslagen hebben van het merk Yellow-1 (One), **die wij naar U kunnen verzenden in kleine monsterzendingen van ± 80 gram netto (pakjes van 1 ons) voor *f* 1,50 per zending incl. porto,** waarvan wij tot onze spijt moeten constateren dat de porto, emballage en administratie het leeuwendeel van de prijs opslokt! Er gaan enkele honderden soya-bonen in een zending, dus ogenschijnlijk kunt U behoorlijk opschieten. Maar helaas hebben wij gemerkt dat in elke zak bonen die wij ontvangen, heel wat bonen zijn die erg beschadigd zijn. Dus het zaadvlies is bij veel boentjies beschadigd en alleen een beperkt deel komt uit. Toch zijn Tjalie en een dame (die al vaker schreef voor Tong Tong) direct begonnen te planten en te kweken op natte dweilen (net zoals taogeh van katjang idjoe dus). Verder laten we niet alles afhangen van "tangan dingin" (en als kèn niet, kèn niet, jôôô-wis!) maar denken koppig door te gaan tot we in elk geval WETEN wat kan en wat niet kan. Ik zou zo zeggen: bestel een onsje. Probeer te planten in elk potje dat beschikbaar is. Ajo! Branie! **Ook kunt U een pond soya-MEEL bij ons kopen à *f* 2,50 per pond incl. porto, om alvast te proberen** wat ermee gedaan kan worden. Wij weten hiervan NIETS. Alleen dat soya-meel in geringe hoeveelheid gemengd bij normaal meel gebruikt wordt in allerlei soorten koek. Maar van de verhoudingen weten wij wederom niets.
Van de mogelijkheid om dit soya-meel in een deegje te laten STOMEN wist men helemaal niets. Wij moeten hierin VAN DE GROND AF beginnen en de enige die direct zei: geef hier, ik zal van alles proberen, was Plantersvrouw (die U wel kent uit diverse stukjes in Tong Tong). Maar omdat de mogelijkheid bestaat, dat er nog wel meer lezeressen zijn, die gelokt worden door De Roep van het Onbekende, bieden wij U hierbij de kans om totaal nieuwe bereidingswijzen te ontdekken met soya-meel.

Tenslotte zijn wij bezig op zo breed mogelijk terrein studies, handleidingen en instructies te verzamelen over de verbouw van soya, het maken van tahoe en tempeh, enz. enz, alles wat direct of zijdelings met soya te maken heeft. Van al deze studiestof zullen wij langzamerhand copieën maken en op bestelling aan geinteresseerden (leden van de soya-club) toesturen.

Alles gaat voorlopig nog langzaam, want practisch doen alleen Lilian en Tjalie alle werk; de Club moet nog ontstaan. Maar U bent in elk geval ingelicht en we zijn nieuwsgierig wat al direct in het begin Uw reactie zijn zal.

Tot schrijfs dus.

T.R.

✶ ✩ ✩

BOEKIT KILIRAN (uitgeslepen berg)

De Boekit Kiliran is een vulkaan ten Oosten van Sidjoendjoeng in de Res. Sum. Westkust. Volgens de legende hebben de Javaanse legerscharen uit Modjopahit, bij hun pogingen vanuit Palembang de Padangse Bovenlanden binnen te dringen, op deze berg hun zwaarden gewet. Hun aantal was zó talrijk, dat de berg geheel is uitgeslepen (vandaar de naam). Het aantal slachtoffers in deze strijd zou zó groot zijn geweest, dat de gehele streek jarenlang er kwalijk van rook en ook nu nog zou rieken, waaraan zij haar naam Padang Boesoek (stankvlakte) heeft te danken.

WAT IS BOENGKIL?

Boengkil noemt men de perskoeken, welke achterblijven bij de bereiding van olie of vet uit zaden. Zij vinden toepassing als meststof.
Hoewel zij verschillende plantenvoedingsstoffen bevatten, wordt de waarde ervan alleen bepaald naar het stikstofgehalte. Dit bedraagt in Katjang-boengkil 6-7 %; in Kaliki-boengkil 6 % en in kapokpitten-boengkil 5-5.5 %.
(overgenomen uit de encyclopaedie van Ned.-Indië.)

POEKOEL TEROES POT

Hieronder laten wij, onder hartelijke dankzegging aan alle schenkers, de verantwoording volgen van de giften die zijn binnengekomen voor het reservefonds voor Tong Tong over April 1974.

C. C. W. Arnold-Troostwijk 10,—; A.A. 10,—; A. Burg 10,—; J. de Beer 5,—; W. Boverhof 10,—; A.M. Bouwer-Vons 10,—; A.N. Burgemeestre 6,—; J.K.A.v.Beusekom-Hauët 50,—; A. W. Bor 25,—; Ir. P. G. Berg 24,—; J. H. v. d. Berg 23,25; J. L. Th. Coldenhoff 15,—; Drs. O. A. ten Cate 10,—; J. R. v. Delden 14,—; H. Ph. Gelsing 16,—; L. C. F. de Graaff 25,—; W. Hazenberg-Verbeet 10,—; P. v.d. Houwen 24,—; Penn. Ind. Cult. Kring 100,—; G. Koerts-Roggen 10,75; M. E. P. Kloots-v. Haelen 25,—; J. Leever 24,—; J. B. Loveriks 10,—; Mw. J. L. Lodde 24,—; R. Mariouw 10,—; Mej. E. J. R. v. Maarseveen 28,20; K. L. W. Monteiro 10,—; R. L. Mellema 23,25; H. M. v.d. Made-Klein 5,—; Mw. B. M. Naberman 17,50; N.N. 988,—; H. C. Nitzschke 21,—; N.N. 6,75; Mej. A. H. Overdijkink 10,—; M. A. Panhuyzen 10,—; J. Pothoff 21,50; M. Sirag-Nobel 10,—; E. & H. Samethini 15,—; H. Siebenhaar Scholtz 50,—; N. Top 6,70; A. v. Velthoven 10,—; Ch. W. Vieane 3,—; Dr. L. Vroman 25,—; W. P. v. Vliet-Holland 25,—; H. E. Vegter 25,—; H. W. Visser 1,—.

Binnengekomen in April 1974 ***f* 1822,90**

Ongeordende indrukken van een net-uit-Indonesië teruggekomen 100 % totok

Het zal de lezer, die de lectuur van deze Indrukken van een totok onderneemt, niet ontgaan, dat men niet elk woord van de heer Josselin de Jong op een goudschaaltje moet wegen.
Hij neemt zichzelf niet altijd serieus - waarom zoudt U dat dan doen?!
Op één punt zullen wij het met de schrijver intussen volkomen oneens blijven. Tot onze laatste ademtocht!
Dat is het onderwerp: badkamer. Dat de geneugten van de mandibak-met-siram-emmertje hem volledig zijn ontgaan, ja, dat hij deze geheiligde instelling verguist, bewijst, dat zekere essentiële kenmerken van Indië/Indonesië hem volledig zijn ontsnapt.
Maar mag hij het met ons, oud-Indischgasten oneens zijn, of niet? Natuurlijk, en zeker, omdat hij bij veel kritiek ook zoveel waardering toont voor allerlei in het Verloren Paradijs!

Als je ziet, hoeveel witgezichten, hetzij voor zaken of, omdat ze alles uit de reisprogramma's al gedáán hebben (Israël, Tunesië, de drie Spaanse Costas plus een safaritje v.a. twee mille) in Kemajoran uitstappen, dan vraag je je af: "Wie interesseert zich nou nog voor mijn impressies?" Temeer, als je geen zogenaamde genetische gevoelsbindingen hebt met dat vaderland van doorgaans moederszijde......
Als je echter óók wéét, hoevelen verbeten sparen, om Du Perron's Land van Herkomst nogeens satoe keer te mogen terugzien, dan durf je toch 'n velletje in de tikmachine te knellen! We zijn over Singapore gegaan en daar een weekje blijven hangen, wat we achteraf bekeken om psychologische redenen misschien beter niet zo hadden kunnen doen. Indonesië steekt immers in tempo in zindelijkheid en - eerlijk is eerlijk - in eerlijkheid en klantenservice bij deze vooruitstrevende anglo-chinese eilandrepubliek af. Deze is pas in '63 (vreedzaam!) gedékroonkolonialiseerd; nu gelijkberechtigd aangesloten bij het Britse Gemenebest; het 117de lid van de Ver. Naties; los sinds '63 van het Koninkrijk Maleisië; kortom uit eigen wil en dadendrang in the running opgenomen - mee in de Vaart der Volkeren.
In telegramstijl komt steller dezes tot dit citaat: de Smaragd-Gordel is een roos, een prachtroos, met banjak veel doorns. Zonder beeldspraak: de overweldigende natuur, het wijdse, dat grootse, al die schakeringen binnen het begrip Groen m o e t al het andere goedmaken! Nu brengt deze overal voorkomende contraststelling - stad contra zand - de Lezer(es) weinig nieuws - de oneindige amerikaanse prairie is een ander U.S.A. dan Times Square in rommelig New York City, zoals de Hooge Veluwe (met 2 o's) niets gemeen heeft met de Wagenstraat of 't Damrak. Maar deze Januskop met dus twee aangezichten valt hier sterker op dan anywhere else, te meer daar het sawahplatteland al begint na de laatste randgemeenterumahs. Mede door de gulle ujaan is het "buiten" brandschoon, rein gespoten, fris - het stadsbeeld vies.
Jakarta, aldus de krant, dus zeker geen "impressie" van de toerist, is dan ook kotor nomor satu van dit land met incidenteel Bangkok, als de vuilste stad van Azië, op de smerige hielen gezeten door Madras met in de vuilheidsrangorde Jakarta "pas" op de 6de plaats. We haasten ons eraan toe te voegen, dat "ze" daar weinig aan kunnen doen. De eertijds plantaardige Schillen en Doozen als terimakassi voor het Verpoozen werden tot stof en humus - moderne afval bestaande uit eternit, asfalt, betja-onderdelen, plastic, golfplaten, blik en glasscherven is...... eeuwig.

Hij heeft in delemans en betjaks gehotst en gebobbeld.........

*

Nu is dé Gerepatrieerde, die zich nauwelijks meer kan indenken, dat hij/zij eerst per Opvangcentrum acclimatiseren moest, intussen westers critisch geworden. Zijn anaks, nu volwassen, zijn zoals de vakterm dat verlatiniseert Geassimileerd, welke nuchtere stand van zaken verslaggever dezes doet vermoeden, dat beide generaties het Huidige Indonesië op dezelfde manier zouden zien als een op Djawa belande belanda, zij deze dan wat meer belezen dan de doorsnee Indië-straal-vergeten Nederlander anno '74.
Uw dienaar heeft er alle, in romanvorm beloofde, images gevonden.
De tokeh èn de perkoetoet gehoord, er de zwerfanjings zien vliegen en de vliegende met machtige reiger-wiekslag vliegen, er de originele boerenloopbèbek in namaak militèr-verband zien lópen. De resedagroene tjitjak heeft met z'n krentenboloogjes boven zijn bantal en goeling gewaakt. Yours truly heeft toeak, de zeldzaam wordende palm-"wijn" èn bandrek gedronken; hij heeft in bemos, helitjaks, kreteks met hit (-tengeraamte) ervoor, hondas en opelets; in de suburban (nooit uitspreken als in Londens suburs maar op z'n Indisch: superbèn) in delemans en betjas gehost en gehobbeld en - met benen, die hij nergens kwijt kon - geleden. Hij heeft, de stouterd, tegen het bevel van zijn dokter in, aan straatwarongs geproefd, saté dit en saté dat. Ook ongewassen groen-rood-witte mangistaan èn doerian èn kleine pisang soesoe zo uit het (bleke Randstad-) vuistje opgegeten. En geen geelzucht opgelopen. Van dodol gesnoept en sigaretten geprobeerd, die adverteren, dat ze sedap dan - nieuw woordje, zei men me daar, overeenkomend met ons hip, ludiek, 't einde - nikmat smaken. Evenzovele pluspunten.
Hij heeft zich (krom) geërgerd aan het overal en alom wat aan je willen verdienen, aan de bedelaartjes-met-beroepsbedelnap naast je aan het loket in de pos dan giro. Aan het nooit op de pasar hebben van wisselgeld, wat dwingt tot: "Nou, mens, hóu dan die snert ratoes rupiah, voor míj toch maar delapan duppies."
Zich kwaad gemaakt over de 2, 3, 4, lima ritprijzen voor taxi's, startend bij het tarief voor hun lievelingsdagjesmens, de New Zealander op maar zes uur vliegen van de Burubudur en Bali Beach en the B.B.G., (Bogor Botanical Garden) vandaan, om per ziekelijk tawargedoe via je tolk af te dalen tot een aanvaardbare km-prijs als voor de buurtgenoot, waar een Yank bij zou denken: of the same color. Uw commentator is, met vrienden meerijdend, wagenziek geworden van het onafgebroken omzeilen van kuilen in het weg-

dek, waar maar sekali[2] wat aan gedaan wordt. Hij heeft intens genoten en was ontroerd van de nog steeds niet uitgeroeide Indische gastvrijheid, van het Kom Toch 's Mampir en (allicht) Makan, zalig makan. Maar - en nu moet de lezer(es) wiens/wier wieg aan de evenaar stond, zich omgekeerd even verplaatsen in de evenmin uitgestorven oud-Hollandse zindelijkheid, al is die dan, om-het-klimaat en de gasrekening, beperkt tot één Vrijdagse goeie badbeurt - dé, in de novelles zo opgehemelde, kledderige, glibberige kamar mandi is voor Europeanen ón-aanvaardbaar. Ontleed: - alwie een badkamer met ligkuip + 2 kranen + geyser + douche met als minimale verdere inventaris: 'n vaste wastafel met weer 2 kranen + 1 spiegel + 1 handdoek normáál vindt, is die kale, sombere ruimte met 1 stenen bak met koud water en Meer Niet een...... ongepaste practical joke.

Hoewel (in het gezellige persorgaan, dat U, lezer(es), nu in handen heeft, overbodig) diene, dat je netjes uit dat water mag blijven! Dat je verondersteld wordt daar met 'n soepbord of steelpan ayer uit te lepelen en dat tegen je body, hoe dan ook, aan te kletsen. Of wel via acrobatische standen op je rug te mikken. Mijn moeder, een Friezin, zou gezegd hebben: "Nijt sa kliederen, bairns! Je behoorlijk schóón...... wassen!!"

Aan haar terugdenkend staat me nog voor de geest, hoe zij begaan was met haar handschoen-schoolvriendinnen, die klaagden, zich er zo te moeten behelpen. Indertijd was het dan ook het eerste, wat verlofgangsters deden: echt baaien.

Meestal in tempo doeloe al in Genua. En meteen door naar de toenmalige beauty-parlour. We vragen ons af, of de hier getogen jongeren wel beseffen, dat in dat spatterhok ook nog dé WC staat, veelal schematisch aangegeven door een gat in de vloer met - gebruiksaanwijzing - cementen voetzolen aan 's kuils weerskanten. Closetpapier wordt niet verstrekt - "mèn" doet dat anders, een hygiënisch, intiem geheim van de Indonesische smid, waar je als nette gast, onmogelijk naar informeren kunt. En ben je een overdreven aftershave-dandy, dat je toiletpapier wenst, dan moet je dit ook maar zelf bij de apotik halen. Dat kan zonder resepdokter, maar lang niet elke apotik heeft het; incourant artikel.

Welnu toerist(e), deze (met Uw permissie) door de, door je voorgang(st)er druipnat achtergelaten, aan een franse urinoir herinnerende inrichting tref je in alle pensions, eenvoudigere hotels, guest-houses en bij particulieren aan. Zelfs bij Indo's met een vaste baan en bij rijke, althans middenstands-Chinezen; milieux, waar men zich theoretisch best een loodgieter zou kunnen permitteren. Nu weten zé er niet beter en zijn er zelfs aan verslaafd, want met pathos wordt telkens benadrukt, dat men gaat...... baden. Persoonlijk hebben we ons in de Oost, een maar goor, onsmakelijk oud heertje gevoeld en ons, ongeweten door de gastheren, stiekum veroorloofd een raszuivere badkamer met alles d'rum und d'ran in mahal, Europees georiënteerde hotels te huren. Waarschijnlijk, omdat alles wetenschappelijk verklaarbaar is, kan men dit historisch reconstrueren: - Indonesië is in de malaisetijd, om de kosten van de sanitairtechniek te sparen, blijven steken in het Willem-Drie-Stadium van je poedelen onder de pomp!

Het is, mede door de oorlog, de Jappentijd, de Bersiapperiode, enz. nooit toegekomen aan het-stromend-watertijdperk. Omstreeks de 20- en zeker in de 30-er jaren moesten - tot hun schrik - de Horeca-exploitanten, o.a. de 19de eeuwse hotellerie aan de Riviera en langs de Rijn, ineens wel geloven aan die ingrijpende investeringen "met gebreek en wekenlang werkvolk over de vloer" voor het installeren van zg. Vaste Wastafels: de opvolgers van de waskom met lampetkan.

Geen grap, maar in die (door Indonesië dus overgeslagen) overgangsphase is een nichtje van ons pas gezwicht voor een bepaalde huwelijkscandidaat, die niet zozeer haar "type" en Prince Charming was, toen hij haar warm èn koud stromend water in-ons-liefdesnestje-met-hypotheek beloofde. Die echtverbintenis is overigens even normaliter verlopen als alle paarvormingen in alle vijf werelddelen, temeer, omdat de bruid heerlijk mijn zusters de ogen heeft kunnen uitsteken met haar natte, moderne status-outillage.

Tot zover de, ons tot kortgeleden onbekende, mandimartelkamer.

(wordt vervolgd) G. de Jesselin de Jong

REUNIE K.W.S. - K.E.S. - P.J.S. - T.S.B. - T.S.S.

Op Zaterdag 18 mei werd in de Catharijnezaal en in de foyer van het Jaarbeursgebouw in Utrecht een reunie georganiseerd van oud-leraren en leerlingen van de Koningin Emmaschool (Soerabaja), Koningin Wilhelminaschool (voorm. Batavia), Prinses Julianaschool (Jogja), Technische School te Bandoeng en Technische School Semarang.

Het initiatief tot het nemen van deze zeer geslaagde reunie waren de heren B. Bernard, R.S.B. Dinsbach en E.W.F. Creutzburg, allen oud-leerlingen van de K.E.S. van de "lichting" 1941.

De eerste reunie, toen alleen van de K.E.S., werd in november 1972 gehouden met een 50-tal deelnemers, in mei 1973 volgde de reunie van K.E.S.-K.W.S. met 165 reunisten en thans waren het er een kleine 400, een sprekend bewijs hoezeer deze jaarlijkse bijeenkomsten in de smaak gevallen zijn.

Al dadelijk bij de ontvangst van de reunisten was er een geanimeerde en vrolijke stemming. De Heer J. Honing, de oudste aanwezige leraar (van de K.E.S.) sprak een openingswoord waarin hij zijn grote waardering uitsprak voor het werk van zijn oud-leerlingen voor deze reunie.

Het geheel was met veel zorg en uitstekend georganiseerd; kinderen van de oud-leerlingen hadden zich belast met receptie, informatie, en het rondbrengen van koffie etc.

Te 18.00 werd in de foyer de nasi goreng maaltijd gebruikt, waarna men nog enkele uren gezellig samenbleef en danste op de vrolijke tonen van "Middy's Magic Music" band.

Moge deze geslaagde reunie voor de organisatoren een aansporing zijn op deze weg voort te gaan!

Ch. M.

Heden nam God tot zich mijn lieve vrouw

ZUS (GERDINA)
HUYSMAN-VAN ZWANENBURG

in de ouderdom van 67 jaar.

J. C. Huysman
en kinderen.

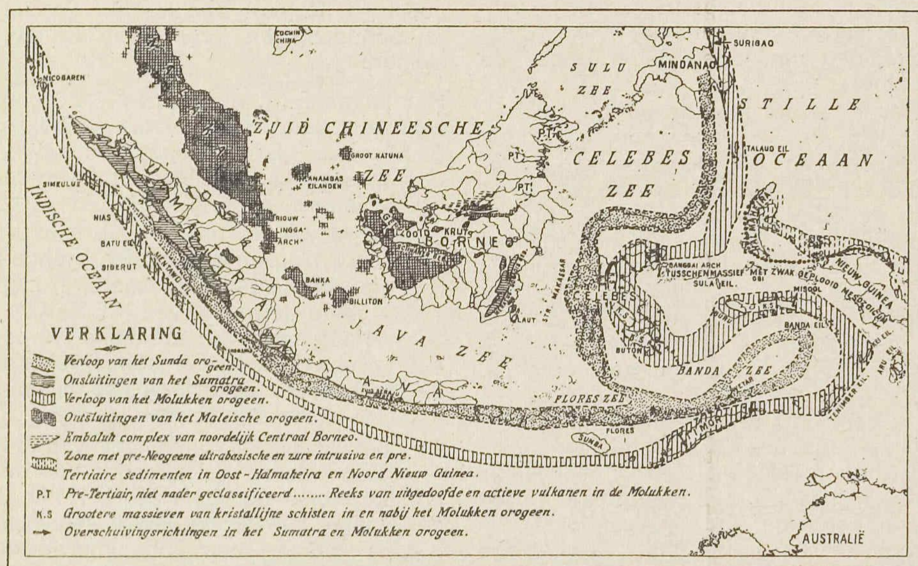
Schalkhaar, 18 mei 1974
Oerdijk 76

De teraardebestelling heeft plaats gevonden.

De Sourabaya diepten

Een populair wetenschappelijk voorstel betreffende een deel van Indonesië, dat in de nabije toekomst van onmetelijk belang zal zijn

Door Pradiko Reksopranoto.

De tegenwoordige moderne technologie maakt exploratie en exploitatie mogelijk van bodemschatten die een enorme waarde hebben en die zich bevinden in de aangrenzende zeebodem, b.v. de exploitatie van petroleum en aardgas.

Volgens internationale conventie heeft een land het uitsluitende recht om de natuurlijke hulpbronnen in het aangrenzende continentale plat te gebruiken, ongeacht de afstand ervan van zijn kusten. In Zuid-Oost-Azië, bevinden wateren dieper dan 100 vadem (het criterium van diepzee kan op verschillend terrein zeer uiteenlopen) zich voornamelijk in het centrale deel van Indonesië en de Philippijnen.

In de naaste toekomst kunnen ze van enorm belang worden voor de trans-oceanische scheepvaart (voor zeer grote schepen van een millioen ton of meer), tengevolge van de uiterst geringe diepte en het relatief hoog tempo waarin de smalle Straat van Malakka nog ondieper wordt.

Bovendien is het duidelijk, dat dit nog onbenoemde gebied, dat de schrijver voorstelt **Sourabaya** of de "Sourabaya Diep-zeëen" te noemen - het laatste is merkbaar afgekort tot de "Sourabaya Diepten" - zeer belangrijk is op tenminste drie terreinen: geologie, zoögeografie en geophysica.

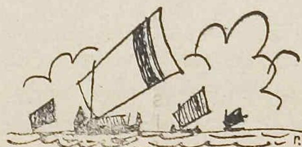
I. NUSANTARA

Nusantara, dat tegenwoordig "eiland" en "tussen" betekent, is de naam van de archipel die gelegen is tussen twee oceanen, nl. de Stille Oceaan en de Indische Oceaan, en twee continenten, Azië en Australië.

Westerse geleerden hebben verschillende namen aan deze archipel gegeven. De meeste belangrijke behalve Indonesia, zijn Australaziatische archipel, Indo-Australische archipel, Indonesia en aangrenzende archipel en Indische archipel. De groep zeëen die Nusantara omringt, wordt de Austral-Aziatische Middellandse Zee genoemd. In de historische atlas die door Prof. Moh Yamin werd uitgegeven, wordt de westelijke groep van deze zeëen de Nusantara zeëen genoemd.

II. DE NUSANTARA ZEËEN

De schrijver stelt de naam Nusantara zeëen voor als substituut voor Austral-Aziatische Middellandse Zee - op deze wijze het gebied dat door Prof Moh. Yamin werd voorgesteld uitbreidend. Dit vergrote gebied strekt zich uit van Sumatra tot Nieuw-Guinea en heeft grote verschillen wat diepte betreft. Het verschil in diepte van de zeëen is duidelijk op een topografische onderzeekaart van Indonesia.

Beschouwt men de diepten, dan kunnen de wateren van Indonesië verdeeld worden in drie gebieden: de Westelijke-, Oostelijke-, en Centraal-Nusantara-zeëen.

A. De Westelijke Nusantara-zeëen.
Deze zeëen bestaan uit de Straat van Malakka, het zuidelijke en zuid-westelijke deel van de Zuid Chinese Zee, de Java Zee en het westelijke deel van de Straat van Makassar. Alle zijn ze ondiepe wateren die een continentaal plat vormen (waarschijnlijk noemt prof. Moh. Yamin dit plat de "Lautan Nusantara" of de Nusantara zeëen). Dit plat werd door G.A.F. Molengraaff Sunda Shelf of Soenda plat genoemd.

B. De Oostelijke Nusantara zeëen.
Deze zeëen bestaan uit de Baai van Carpentaria, de Zuid Timor Zee en de Alfoeren Zee. Ook dit zijn ondiepe wateren die een continentaal plat vormen. Dit plat werd door Molengraaff Sahul Shelf of Sahoelplat genoemd.

C. De Centraal- Nusantara zeëen.
Deze zeëen, gelegen tussen de twee hierboven genoemde platten bestaan uit de Sulu Zee, de Celebes Zee, de Straat van Makassar, de Floris Zee, de Molukken Zee en de zeestraten van de Molukken, de Banda Zee etc. Dit zijn alle diepe wateren die tot nu toe zonder een officiële verzamelnaam zijn gebleven op zowel gewone als wetenschappelijke kaarten.

III. De veranderingen van het niveau in de Nusantara-zeëen.

Gedurende de Plio-Pleistecene periode daalde het zeeniveau over de gehele wereld verschillende malen tot 200 tot 500 voet beneden het tegenwoordige niveau. Deze fluctuaties hadden de volgende resultaten:

A. Het Sunda plat verenigde de eilanden Java, Borneo en Sumatra met het Maleise schiereiland.
Zuid-Oost Aziatische dieren die de zee niet konden oversteken kregen nu een goede kans om naar deze drie grote eilanden te trekken. Als gevolg hiervan stamde de fauna van deze eilanden bijna geheel van Zuid-Oost Azië. De fauna op deze eilanden wordt in de moderne zoögeografie geclassificeerd als "Oosterse Fauna".

B. Het Sahul Plat verenigde Nieuw-Guinea, de omringende eilanden en de Aru eilanden met het noordelijke deel van Australië.
De dieren in Australië die de zee niet konden oversteken, waren nu in staat naar deze eilanden te trekken. Als gevolg hiervan, stamde de fauna op deze eilanden bijna geheel van Noord Australië.
In de zoogeografie wordt ze geclassificeerd als de "Australische Fauna".

C. In het centrale gebied bleven de zeëen bestaan, met alle eilanden erin slechts een weinig groter dan tegen-

woordig door de onmetelijke diepte van de zeëen en de steile kusten rond deze eilanden. Slechts de dieren die de zee konden oversteken waren in staat deze eilanden te bereiken. Daardoor is de fauna van deze eilanden voor het grootste deel een mengeling van de fauna van de twee aangrenzende gebieden. Hoe verder naar het oosten, hoe groter het percentage dieren van de Australische fauna wordt.
Het gebied wordt in het westen begrensd door de Wallace-lijn, als grens van de Oosterse fauna, die, volgens de meeste recente wetenschappelijke artikelen, thans wordt beschouwd als samen te vallen met de oostelijke grens van het Sunda plat op een diepte van 100 vadem. De oostelijke begrenzing is de "grens van de Australo-Papuase vastelands fauna" die wordt beschouwd samen te vallen met de westelijke grens van het Sahul plat op een diepte van 100 vadem.
Het is noodzakelijk om hier vast te stellen dat vogels en vleermuizen dieren zijn die de grootste mogelijkheid hebben om te trekken omdat ze in staat zijn duizenden mijlen over zee te vliegen zonder onderbreking. Daardoor zijn deze twee diersoorten in overvloed aan te treffen zowel in Zuid Oost Azië als Australië (in indentieke soorten).

Anderzijds zijn zuivere zoetwatervissen dieren die het minst in staat zijn te trekken. De soorten zoetwatervissen die worden aangetroffen in de rivieren van Oost- Borneo vindt men bijna nooit in West-Celebes; als ze er worden aangetroffen, is dit waarschijnlijk door toedoen van de mens.

IV. De zeëen van Centraal Nusantara en het unieke karakter ervan.

Volgens de heersende opinies in de geologie is dit gebied zeer onstabiel en complex in vergelijking met de stabiele continentale platten aan beide kanten ervan.

De grootste negatieve isostatische anomalie en de drie diepste bekende aardbevingshaarden ter wereld vindt men in dit gebied. Een van de lange vulcanische bogen aldaar, heeft de vorm van de letter "S". Een van de welbekende vulkanen in dit gebied, de Tambora, barstte in 1815 uit met een totale energie die wordt geschat op een grootte van 20.000 megaton, daarmede de eruptie van de Krakatau in 1883 overtreffend.

De totale inhoud van het vulkanische materiaal dat gedurende de uitbarsting werd uitgestoten werd geschat voldoende te zijn om geheel Java en Madura te bedekken met een laag van drie voet dik, terwijl de as die op Banjuwangi viel meer dan acht inches dik was.
Geologen van naam hebben het gebied van Nusantara genoemd als "een belangrijke toetssteen voor het begrip van de fundamentele problemen van de geologische evolutie van onze planeet".
In de zoogeografie, heeft dit gebied een reputatie verworven die gelijk is aan die in de geologie. Het verschil in de fauna tussen het westen en het oosten van dit gebied (Oosterse en Australische) is zeer groot.
A. R. Wallace, een vooraanstaand modern zoogeograaf, gaf het volgende commentaar op dit gebied in zijn welbekend essay:
"De westelijke en de oostelijke eilanden van de Archipel behoren tot gebieden die meer van elkaar verschillen en groter contrasten vertonen dan bij enig andere van de grote zoologische scheidingslijnen op aarde. Zuid-Amerika en Afrika, gescheiden door de Atlantische Oceaan, verschillen niet zoveel van elkaar als Azië en Australië.

V. SOURABAYA (De "SOURABAYA DIEPTEN")

De hierboven besproken scheidingslijn, nl. de zeëen van Centraal-Nusantara kan mogelijk genoemd worden "Sourabaya" of de "Sourabaya Diepten", omdat Surabaya de meest bekende naam in dit gebied is (zakenleven, scheepvaart, marine operaties, Tweede Wereldoorlog en Heldengedenkdag) en Surabaya nog nooit gebruikt is als naam van een zeestraat, baai, zee, zone, kuststreek etc., behalve als naam van een district - nu gewijzigd in een streek - en de naam van een rivier die door de stad stroomt - die in werkelijkheid altijd Kali (rivier) Mas wordt genoemd; en om verwarring te voorkomen behoort de naam van deze scheidingslijn te worden geschreven **Sourabaya** in plaats van het normale Surabaya of Surabaja.
Indien deze poging om de zeëen van Centraal-Nusantara te benoemen geologisch niet geldig is, dan is de schrijver van mening dat ze geldig moet zijn op tenminste een van de volgende gebieden: zoogeografie, geofysica, hydrografie, oceanografie, navigatie etc. Indien de naam Sourabaya Diepten bv. zoogeografisch gelding heeft, dan kan de laatste zin van het bovengenoemd citaat van Wallace als volgt aangevuld worden: "Zuid-Amerika en Afrika, gescheiden door de Atlantische Oceaan, verschillen niet zozeer van elkaar als Azië en Australië, **gescheiden door de Sourabaya Diepten".**

(Vertaald uit het Engels - Chr. M.)

TJABÉ, LAOS, PETIS !

"Al is het nu lang niet meer zo erg als voorheen, ik vraag me toch wel af: MOETEN nu die stekelige en scherpe opmerkingen er tussendoor nog altijd?......

(uit een privé brief van een vriend)

Antwoord: Ja! Ons voedsel (ook het geestelijke voedsel) is nog steeds de Oost Aziatische tafel (ook bekend als "Dutch rijstafel" - met één t, sic!). Wie goede rijsttafel eet, is erop geprepareerd (en waardeert het: vloekt in elk geval niet) als er af en toe een tjabé als "onderzeeër in een hap zit. Of een tjengkeh, een stukje laos of een beetje al te grote lik petis in de maaltijd zit. Ja zelfs als de héle portie te pedes is uitgevallen. Als het maar eerlijk en schoon is.
Wie dat niet aandurft, ete verder rijstepap met krenten en blijve zalig ongedeerd "forever". Ik snap trouwens niet waarom men **altijd** wel wat aan te merken heeft op Tong Tong, maar niets durft te zeggen over letterlijk alle Nederlandse bladen waar altijd wel een kloddertje porno, perversiteit of hele brokken leugenachtigheid (vooral over de tropen) in te vinden zijn. Omdat het geserveerd wordt door een culturele kelner in rok misschien? En met een rood-wit-blauw vlaggetje in het eten geprikt? De wijze waarop veel Indischgasten de grootste rommel kunnen "opvreten" met een verzaligd gezicht doet me vaak denken aan de manier waarop Ageeth Scherphuis vroom glimlachte toen Jan Wolkers haar in de Vara kunstrubriek een schilderij presenteerde, waarop met een paletmes drek was uitgestreken. We hebben al té lang manis geglimlacht tegen wat vaderlands héét, maar het NIET is volgens de beste Hollandse tradities die Goddank nog niet vergeten zijn.

T.R.

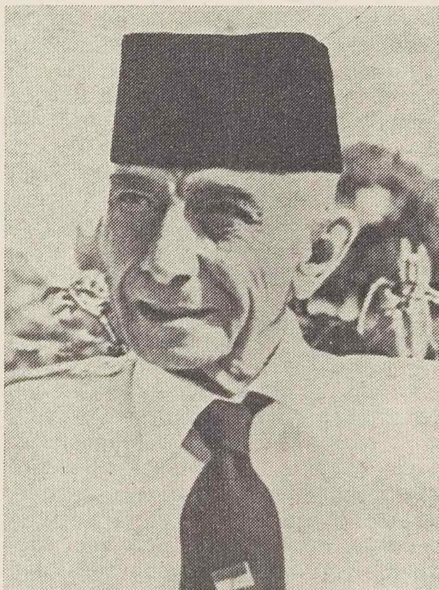
Notities uit vergeelde papieren (I)

Dr. E. F. E. Douwes Dekker, de onversaagde drager van een levens-ideaal:

DE POLITIEKE ONAFHANKELIJKHEID VAN INDONESIË

Door Margono Djojohadikusumo

Aan een der meest-omstreden figuren uit de Indische maatschappij van vóór 1940, dr. E. F. E. Douwes Dekker volgen hier de herinneringen van mr. Margono Djojohadikusumo.
Bij zijn leven en zeker gedurende de perioden van zijn actieve agitatie was voor sommigen zijn naam een vloek, voor anderen een gebed. Hij blijft één van de opmerkelijkste figuren uit de aan de oorlog voorafgaande periode en verdient daarom, bij vriend en vijand, aandacht.
Tong-Tong prijst zich gelukkig, een op zijn beurt belangrijke figuur als Margono bereid te hebben gevonden zijn notities over Douwes Dekker te bundelen en ons ter publicatie af te staan.

Dr. E. F. E. Douwes Dekker

"Uit naam van ons gehele volk geef ik ook uiting aan de dankbaarheid, welke ons vervult voor al wat U, nooit ontrouw aan ons ideaal, gedaan hebt voor en geofferd aan ons vaderland en ons volk.

In U zien wij en begroeten wij de vader van Indonesia's politiek nationalisme".

(Extract uit een telegram gedateerd Jogjakarta 6 oktober 1949 en ondertekend door Soekarno, President Republik Indonesia ter gelegenheid van D.D.'s 70ste verjaardag op 8 October 1949).

Deze notities hebben slechts de pretentie van een kleine bloemlezing uit het leven van een van de nationale figuren van Indonesia, dien ik persoonlijk gekend heb.

In feite is het geen bloemlezing met melati of mawargeur, doch eerder een "distelen-lezing", zoals zijn laatste echtgenote Harumi Wanasita in een van haar geschriften verklaarde.

Inderdaad was D.D.'s leven meer met distelen bezaaid dan met bloemen. Maar juist dank zij deze distelen kwam D.D's karakter als een strijder meer tot zijn recht.

Laat mij vooraf een exposé geven van hetgeen voor mij aanleiding is geweest deze notities te maken.

Ruim een jaar geleden heeft het plaatselijk bestuur van Jakarta onder leiding van onze voortvarende gouverneur Ali Sadikin besloten om de oude gebouwen van Jakarta te doen restaureren als een historisch monument t.b.v. de huidige en komende generatie. Niet alleen gebouwen uit de tijd van de V.O.C., zoals het Stadhuis in de benedenstad, met daaraan verbonden het museum van oud-Batavia, maar ook gebouwen uit een latere periode, zoals b.v. het Stovia-gebouw te Kwitang, meer bekend onder de naam Dr. Djawa-school. Deze school was toch de bakermat van de Indonesische nationale beweging met de oprichting van de vereniging Boedi-Oetomo door de leerlingen van genoemde school onder leiding van Soetomo, Gunawan Mangunkusumo, Soewarno e.a. in het jaar 1908. In een in verband daarmede onlangs verschenen brochure, geschreven door een van de jonge Indonesische historici, Drs. Abdulrahman Suriomihardjo, werd o.a. vermeld dat in die tijd het huis van Douwes Dekker, toenmaals redacteur van het Bataviaasch Nieuwsblad, de plaats was van samenkomst voor de leerlingen van de Dr. Djawa-school. D.D. zelf werd sindsdien de mentor voor de verdere activiteiten van de leerlingen.

Toen ik 15 jaar geleden met het optekenen begon van mijn "Herinneringen uit 3 tijdperken" als een familie overlevering, was ik ook al bekend met dat feit. Alleen had ik toen in een vrijwillige ballingschap te Kuala Lumpur geen andere houvast dan mijn physiekherinneringsvermogen, zodat ik niet erg veel over D.D. kon vertellen. Toen later in 1970 mijn boek in druk verscheen en over het algemeen een goed onthaal ontving bij de huidige generatie, verweet ik mijzelf dat ik weinig had geschreven over de persoon van D.D. als een van de markante figuren uit de Indonesische nationale beweging.

Met het optekenen van deze notities hoop ik derhalve mijn tekortkoming goed te maken.

Voor de huidige jonge generatie die zo vertrouwd is met de film-wereld en TV uitzendingen, zouden D.D.'s ervaringen meer tot hun verbeelding kunnen spreken, wanneer ze eens gefilmd konden worden. De taferelen zijn boeiend, opwindend, beangstigend maar met een happy-end voor D.D. als de hoofdacteur.

Bij de viering van zijn 70e verjaardag op 8 October 1949 in de familiekring in zijn huis aan de Lembangweg No. 410 te Bandung (sedert herdoopt in Jl. Dr. Setia Budi) ontving hij een telegram van Soekarno als President van de Republik Indonesia, uiting gevende aan de dankbaarheid van het Indonesische volk voor zijn strijd en arbeid t.b.v. de onafhankelijkheid van Indonesia. Met grote spontaniteit hebben tientallen Indonesische bladen verspreid over heel Indonesia kolommen gewijd aan dat jubileum.

In zijn antwoord gedateerd 19 oktober 1949 schreef D.D. o.a. als volgt aan President Soekarno:

"Mijn President,
Ik weet niet hoe ik U zal aanspreken. De officieele vorm brengt me zover van U. De particuliere aanspraak lijkt me te gemakkelijk voor het zo enorme geschenk, dat ik van U in Uw telegram van de 6e dezer mocht ontvangen. En toch, de stijfheid van het ambtelijke is i.c. de aangewezen weg.
Op deze wijze zal ik doen weten, welke roerselen van het gemoed mij deden starten onder het gewicht van een duizeling, gelukkig in een door een deur gebroken val. Toen ik voor de tweede maal het kabel bericht las, kwamen de tranen".

In dit verband moet ik even een mededeling van D.D.'s dochter, Mevrouw Janssen, corrigeren. In haar brief van 19 maart 1974 aan mij persoonlijk gericht, schreef zij: "Hij is net vóór zijn 70e verjaardag overleden". Zij heeft zich hiermede dus vergist.

Naar mij is medegedeeld stierf hij pas ruim een jaar later. Vanwege de Indonesische Regering werd hij met militaire eer begraven in de Taman Pahlawan te Bandung.

In het vervolg van dit artikel zal ik proberen een samenvattend, zij het kaleidoscopisch, overzicht te geven van Douwes Dekkers levensloop. Voor het gemak zal ik hem D.D. blijven noemen in plaats van S. - als Setia Budi. Daarbij zal ik mij erg veel plagiaat moeten veroorloven uit het door Mevrouw Harumi-Wanasita/Setia Budi uitgegeven boekwerk ter gelegenheid van D.D.'s 70e verjaardag onder de titel: "70 jaar konsekwent".

Met de uitgave van dat boek heeft zij ons erg verplicht.

*

Bij het beschrijven van D.D.'s veel

bewogen levenswandel zal ik mijn "Notities uit vergeelde papieren", zoals de titel van dit artikel luidt, verdelen in enkele taferelen welke een schets geven van de episode waarin ze plaats vonden. Doch vooraf zou ik een voorproefje willen geven uit de "distelen-literatuur" waaruit ik mijn aantekeningen heb geput.
Uit een officieel document van 16 Juni 1913 bestemd voor de Gouverneur Generaal (Idenburg), afkomstig van een regerings-instantie (de naam van de betrokken functionaris vermeld ik om bepaalde redenen niet - het stuk was "top secret") las ik het volgende:
"Bij de Indo's heeft hij (D.D.) voor zover bekend is haast uitsluitend bij de **kampong-categorie** veel succes: opwekking van het gevoel van eigenwaarde, vleierij, voorstelling als zou alleen de willekeur van hoogergeplaatsten hen het bekleden van betere maatschappelijke posities verhinderen, beloften voor de toekomst etc. en dat alles in stellig wel bezielende woorden uitgedrukt, hebben hem grooten aanhang in die kringen doen verwerven".
Men ziet: wat een hovaardij! Ik zelf heb die tijd (1912) toch meegemaakt. Zouden zijn medestanders als Teeuwen, Topee, Van de Kastele die te Semarang bij de NISM (Ned. Indische Spoorweg Maatschappij) leidende posities bekleedden tot de kampong categorie gerekend worden? Of een figuur als P. F. Dahler, hoofdambtenaar en taalgeleerde bij de Volkslectuur? En nog zovele anderen, wier namen mij na 60 jaar niet meer te binnen willen schieten.
Begrijpelijk was het hoe D.D. in een van zijn geschriften (Juli 1913, geschreven aan boord van de "Tambora" die hem van Europa naar Indonesia terug bracht) de volgende zinsnede in de pen gaf: "Wij, Indiërs van gemengd bloed, willen het niet langer als een vertreding onzer heiligste gevoelens verdragen, dat gij **onze moeders** beschouwt als een besmetting van ons wezen".
Na deze inleidende aantekeningen volgen hieronder de opeenvolgende taferelen in D.D.'s levensgang, welke ik zo goed en zo kwaad aan de hand van mijn notities heb kunnen samenstellen. Deze taferelen vormen geen van elkaar exact afgegrensde chronologische eenheden. Ongemerkt vloeit het ene tafereel vaak in het andere, hier en daar gekruid met mijn eigen ervarings-herinneringen uit een bepaalde periode.

(wordt vervolgd)

Mensen die weifelen slagen nooit in hun ondernemingen

(Napoleon)

*

Aquila non captat muscas. (Een adelaar vangt geen vliegen)

(Latijns spreekwoord)

Tjoetji B'ras

Terwijl ik rijst sta te wassen, bedenk ik opeens, dat daarginds in 't Soendanees en Javaans speciale uitdrukkingen voor bestaan.
In 't Soendanees is rijst wassen - ngisikan. In 't Javaans heet dat mususi, wordt ook gebruikt voor wassen van kedelee, katjang bras en andere kleinkorrelige zaken.
Zo zijn er nog meer dingen en handelingen die met een enkel woord niet mis te verstaan zijn, b.v. in 't Javaans kramas = haarwassen. In 't Soendanees = di angier.
Kleren wassen (Soendanees) = njeuseuk. Groenten, fruit, vlees wassen is alles di koembah, dus met water schoonmaken.
Alleen bij vis zeg je meestal bresikan, dus schubben eraf, ingewanden eruit en wassen.
Di bresihan noem je ook het besnijden. Het ware woord, di soenatan, wordt nooit in beschaafde gesprekken gebezigd, dat is dus grof.
Een besnijdenisfeest heet gewoon met een enkel woord Kariaän. En b.v. als men vraagt, wat doet men op die Kariaän, dan is 't antwoord nanggap wajang of najoeban = menselijke dansers, dus wajang orang of danseressen (ronggèng), die de danssluier al dansende aan de herengasten presenteert. De gastheren moeten de slendang accepteren en een paar stappen met de ronggèng dansen. Intussen geven ze discreet hun bijdrage voor de kosten van 't feest.
Dit alles heet dus met één woord najoeban.
Zo is niets om handen hebben, nietsen = njanggoer, in 't Javaans en Soendanees.
Hangend verveeld ergens zitten, heet in 't Soendanees ngadaweung en in 't Javaans sengôwang.
Daardoor is er een Javaans grapje ontstaan.
Als je ergens op visite helemaal op 'n droogje heb moeten zitten, dan ben je getrakteerd op anggoer karo bengkowang; dat betekent nganggoer karo sengowan = op een droogje en zich vervelen.

Pim

Het verhaal van het spiegelei of één op de millioen

Kampen zijn kampen en de Japanse tijd was natuurlijk een naargeestige tijd, dus bijzonder naar maar het kon toch ook wel eens geestig zijn; gelukkig maar, anders had niemand het overleefd om er wat van na te vertellen.

Het volgende gebeurde in kamp IV in Pakan Baroe. Het was een soort rustdag, waarom weet ik niet meer. Meestal kwam er dan een toespraak van een Japans officier dat we moesten verhuizen naar een idyllische plaats waar we konden uitrusten, op krachten komen met rijke voeding in een heerlijke natuur. In ieder geval hadden we rust.

Ik had een stuk zeep, daar zorgde ik altijd voor. Het was voor mij vaak belangrijker dan voedsel, het was het symbool van beschaving, van een huis en een gezin, het was de kracht waarop ik voortleefde. Ik had ook een luxebroek, vervaardigd uit een stuk van een markies, zo'n ding dat vòor een raam hangt, ergens op een onbegrijpelijke kampmanier opgeduikeld door mijn slapie Boreel. Met brede groene strepen op een bijna wit fond zo staat het in de modebladen.

Ik waste hem en legde hem te drogen in de stralende zon en ging er naast liggen en mijmerde weg. Ik zag het markies hangen voor een raam op een warme middag en daarachter de halfdonkere kamer, de koele tegelvloer onder je blote voeten, de zachte rottanstoelen, de weelderige krossi males, een glas ijskoude rozenstroop met selasih, een goed boek. Zo sliep ik in.

Ik werd langzaam wakker, zomaar rustig en tevreden, en keek tersluiks naar mijn luxebroek. Neen, dat kon natuurlijk niet waar zijn. Gewoon een dagdroom! Ik zag een ei op dat ding liggen. Ha-ha! Keek een andere kant op en weer eens terug. 't Ei lag er nog! Kwam langzaam overeind, keek nog eens goed. Het WAS een ei, een echt ei, van een kip!

Vol ontzag nam ik het broze voorwerp in mijn handen met een hart vol ootmoedige dankbaarheid. Het moest een klein kippetje geweest zijn, slecht gevoed, resten van kampeten natuurlijk, want het ding was niet veel groter dan een pingpongbal. Ik heb het voorzichtig naar mijn slapie gebracht en er mijn vrind Portier bij gehaald die Toban was, dat is bediende of zo, omdat hij asthma had.

We hebben er met z'n drieën na een ernstig onderhoud een spiegelei van gebakken, zonder zout en zonder olie want die bestonden al lang alleen in theorie. Het werd een kunstwerk zonder rafels en krullen, de mooie goudgele dooier iets excentrisch. Mathe-

lees verder volgende pag., 1e kolom

De voorspellingen van Ronggowarsito (IV)

voor Tong Tong uitgelegd door

RM. S. Tri Tjondrokoesoemo

In Hoofdstuk IV zet RM. S. Tri Tjondrokoesoemo zijn vertaling van de voorspellingen van Ronggowarsito voort. Het derde deel verscheen in T.T. No. 19.
De teksten beschrijven het verval van de zedelijke waarden in de wereld op het einde van de beschaving.

Dangka RONGGOWARSITO ("Sabda Tama") — **(3e SERIE)**

I. Gamboeh:

1. **RA**-saning tyas kajoengjoen, angajoni loekitaning gamboeh, njambi-wara kalawan eninging ati, katenta koedoe pitoetoer, soemingkir ing rèh tyas mirong.

2. **DÈN** samya amitoehoe, ing sadjroning djaman kala-bendoe, jogya sami njoenjoeda ardaning ati, kang nanoentoen mring pakéwoeh, oewohing panggawé awon.

3. **NGA**-djapa tyas rahajoe, ngajomana sasamèng toemoewoeh, wahanané ngendak angkara kalindhih, ngéndhangken pakarti doedoe, dinoewa loewar tibèng doh.

4. **BÈ**-da kang ngadji poepoeng, nir waspada roebedané toetoet, akikinthil tan anggop anggoeng toetwoeri, tyas riwoetrawat dahoeroe, koroep sineroeng ing goroh.

5. **I**-lang boedajanipoen, tanpa bajoe wéjane ngaloempoek, satjiptaning wardaja ambabajani, oebajané nora pajoe, kari kataman pakéwoeh.

6. **RONG**-asta woes katekoek kari oera-oera kang pakantoek, Dhandhang -goela lagoe Palaran sajekti, ngloeloeri para loeloehoer, abot sihing swami karo.

7. **GA**lap gangsoeling temboeng, ki Poedjangga panggoepitanipun, rangoerangoe pamangoening rèh hardjanti, tinanggapan prana tamboeh, katenta nawoeng prihatos.

8. **WAR**-taning para djambur pamawasing warsita tanpa wus, wahanané djaman owah-angowahi, jèkoe sangsaja pakéwoeh, éwoeh-aja kang linakon.

1. Mijn hart en zinnen, verheugd, aangetrokken door deze zang, ten volle bewust van de vredige stemming, voel ik mij geroepen te spreken, betreed de goede wegen en vermijd de kwade.

2. Geloof, vertrouw en volhard in 't gebed, leven in een tijd van verleiding en kastijding verminder, dit is nodig, uw lusten en zinnen, omdat die leiden naar zonde en misdaad, het gevolg er van: zondige stappen geboren.

3. Leid uw idealen naar goede en gelukkige, doeleinden voor uwzelf en uw medemensen, bevrijd uw slechte lusten, en houd uw kwade en boze verre van u, verwerp 't zo ver mogelijk van u zelf.

4. Anders is 't gesteld met degenen die losbandig leven, hun denken beneveld door hun zinnen, ze verliezen houvast en laten zich leiden door hun zondige lusten en worden geworpen in een leven van leugen en bedrog.

5. Weg is hun edelheid en gevoel van waarheid, ze hebben de kracht niet meer de fouten te bevrijden, ze worden onbetrouwbaar en gevaarlijk, hun beloften zijn onbetrouwbaar, dan komt de tijd van straf en kastijding.

6. Ik kruis mijn handen over mijn borst, en zit te zingen van nuttige liederen, o.a. 't bekende lied "Dhandhang-goela" ter ere van onze voorvaderen, van reine liefde en sympathie.

7. Wanneer tekortkomingen zijn in deze regels, in 't opstellen van 't schrijven, Ki Poedjangga twijfelt of dit wel goed is, en niet gericht aan 't verkeerde adres, 't is alleen omdat mijn hart overvloeit om mijn medemensen te waarschuwen, voor deze moeilijke en slechte tijden.

8. Het wordt verteld aangaande vooraanstaande personen, ze worden onophoudelijk bekritiseerd, in deze wisselvallige tijden vol veranderingen, moeilijk, moeitevol en twijfelachtig, bang om flink te handelen.

9. **SI**-dining kala-bendoe, saja dadra ardaning tyas limut, nora kena sinirep limpading boedi, lamoen doeroeng mangsanipoen, malah soemoeké angradon.
10. **TA**-tatané toemroentoen, panoentoening tyas angkara antoek, kaladosa wenganing karsa kaèksi, limoet kalimpoet angawoet, mawoet sanggyaning doemados.

11. **ING** anatara sapangoe, pangoengaking kahanan woes miroet, moratmarit pangoeripané sasami, sirna katentremanipoen, wong oedrasa sa-enggon-enggon.
12. **KE**-mat isarat leboer, boeboer tanpa daja kabaroeboeh, paribasan tidhem tandhaning doemadi, begdjané oela dhahoeloe, tjangkem silité anjaplok.

9. Mentale kastijding neemt toe, 't wordt erger met de dag, niet gemakkelijk de morele inzinking te bestrijden, omdat de tijd nog niet is gekomen, 't wordt juist erger en erger.
10. Nieuwe reglementen komen zonder ophouden, die leiden en gelegenheid geven tot verkeerde lusten de tijd van zonde staat open om de slechte lusten te kunnen zien, vergetelijkheid, onbewustheid en roekeloosheid zijn overal te vinden, eer, moraal en menselijkheid bestaan niet meer.
11. Levensbeschouwingen verschillen van elkaar, levenskijk wijkt af van de rechte weg, 't is een chaos, geen vrede naar lichaam en ziel, gemeen en geklaag in 't gehele land.
12. Hopeloos en nutteloos te trachten, slechte invloeden veroorzaken ineenstortingen, eenzaam en verlaten levenloos is de wereld, doch voor hen, die kunnen spreken met twee monden (valsaard) is 't leven een paradijs, van voor en achter komen schatten binnen.

(wordt vervolgd)

vervolg van "Het verhaal van het spiegelei"

matisch werd er gedeeld en langzaam zuigend proevend werd het genoten. Later bleek dat één van de honderden uit het kamp een echte levende kip had, gekocht of gevonden. Om eieren te laten leggen om er enkele van te laten uitbroeden om weer eieren te leggen om uit te broeden. Wat moet hij een schone toekomstdroom hebben gehad. Een man met visie, een internationaal financier moet hij nu zijn. Maar dat kon natuurlijk niet, trekkende door de wouden van de Boekit Barisan, al die kakelende kippen achter ons aan, en eieren leggen. Wat een lawaai zou dat geven. Neen!

Duizenden hongerige krijgsgevangenen en één heeft er een levende kip. Duizenden plaatsen om een ei te leggen en de keuze valt op mijn markiezen broek die toevallig uit duizenden minuten gereed ligt. Hoe is het mogelijk! Ik heb natuurlijk later loten gekocht maar zoiets komt maar eenmaal in je leven. Ik heb later wel eens overwogen of ik er eigenlijk geen spijt van had moeten hebben dat ik niet overal gezocht had naar een mogelijke eigenaar. Maar er zijn grenzen aan eerlijkheid. Als je een riks vind op de Laan van Meerdervoort dan steek je hem ook in je zak. Een beurs met 500 pop er in dat is natuurlijk wat anders, daar ga je mee naar de politie. Tja, als het 100.000,— is dan ga je nog even nadenken. Ja. Neen. Ja. NEEN! Wat doen ze ook met zo'n bedrag rond te lopen en nog te verliezen ook. Dan moeten ze maar meer plichtsbesef hebben, dan moeten ze maar beter oppassen, dan moeten ze maar betere huisvaders zijn! N.N.

If there were no bad people, there would be no good lawyers.
(Charles Dickens)

Bloeiende flamboyant in een Indisch landschap, een stukje tropen aan de muur!

LEEFGEBIEDEN

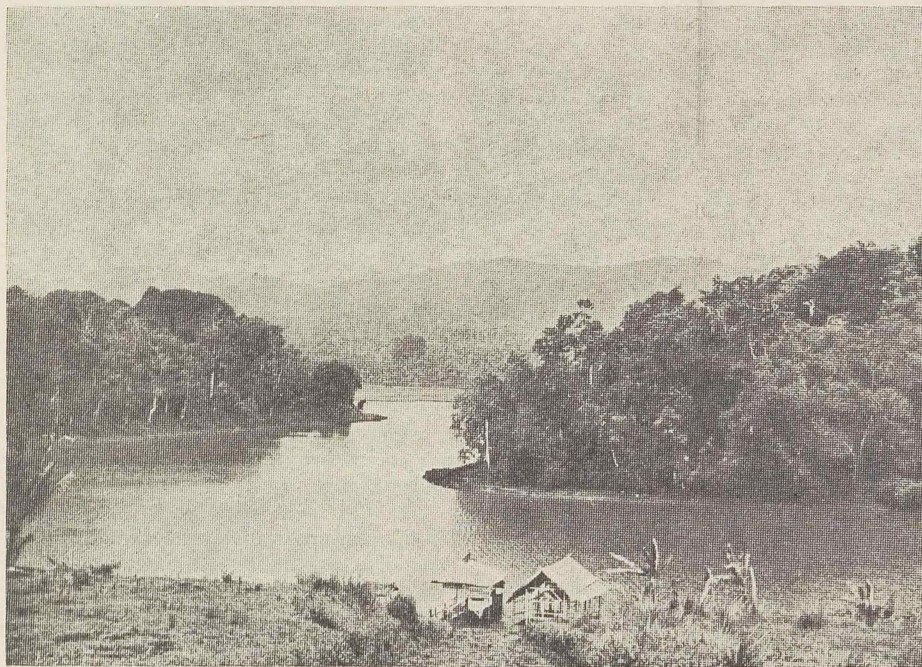
Al doen Indischgasten met veel maatschappelijke interessen niet mee, soms leren we wat inderdaad ons lot zou zijn bij deelname als we lezen hoe goede bekenden van ons op de korrel genomen worden. Zo onlangs in het artikeltje "Veluwe" van Jan Blokker in de Volkskrant van 10 April j.l., waarin Bert Garthoff belachelijk wordt gemaakt met zijn "houten hersens, pofbroek en het papier dat om de zuurtjes zit in de daarvoor bestemde afvalkorven".
Juist omdat wij Bert Garthof kennen om zijn grote liefde voor en enorme kennis van de natuur, en wijzelf in massa's opzichten ook nog steeds natuurmens zijn, zien we in zo'n critiek op Bert ook onze eigen positie in dit moderne Westen heel scherp en onverbiddelijk belicht: omringd door stadsmuren en stadsgedachten wordt ons vroegere leefwereldje steeds kleiner. De kudde der Jan Blokkers groeit en de weinige solitairs als Bert Garthoff sterven steeds meer uit.
Het is een onontkoombaar tijdsverschijnsel. En talloze facetten naar beide kanten (de natuurmens en de betonmens) hebben wij in de afgelopen jaren in soms onbegrijpelijke manifestaties aanschouwd. Eén ervan legt Jan Blokker bloot als hij, teruggekomen van een bezoek aan de Veluwe, "het prachtigste en ongereptste van Nederland", uren onder de douche staat "en probeert hardnekkig en aan-één-stukdoor aan iets ontuchtigs te denken." Hier vinden we Jan Blokker terug van de Barend Servet Show en Het Gat van Nederland, waar de doorsnee Indischman noch de artisticiteit, noch de zin van begrijpt. En waarvan een eenvoudige Soendanese vrouw die wij hier in Den Haag kennen, en die onlangs nog verbijsterd sprak over de als paddestoelen verrijzende massage sauna's in Jakarta wél exact, maar toch verbijsterd getuigde: "Ini salah urbanisatie!" waarvan de bekendheid met het begrip bij deze ongeschoolde vrouw ons nog het meest verbaasde!
Ja, en dan aan de andere kant zulke Mensen als Bert Garthoff en Fop Brouwer van het Zondagochtend babbeltje over simpele planten en dieren in een simpele natuur. En b.v. zo'n Alef Hartmans (de boer die zo treurt over de verwording van de wereld) en honderden, ja misschien wel duizenden Tong Tong-lezers (zowel mannen als vrouwen) die ik bewonder en hoogacht, soms in al hun nederigheid, hoe onmeetbaar ver staan die twee leefgebieden van elkaar!
Als Indischman word je soms afschuwelijk ver uitgerekt om in beide mee te denken zonder gek te worden (of zijn we het toch al?).

T.R.

De legende van het Meer van Pandjalu (I)

Het meer van Pandjalu

In de nabijheid van Pandjalu (regentschap Tjiamis) ligt de Sitoe Lengkong, of het meer van Pandjalu, een zeer fraai meer in een bekoorlijke omgeving. Op het zadel tussen de Gn. Tjendana en de Gn. Sawal, ligt het op 716 m. boven de zeespiegel, 23 m. hoger ligt de pasanggrahan, van welker achtergalerij men een prachtig uitzicht heeft op het meer en zijn omgeving, en het eilandje dat er in ligt, Nusa Gedé, waar de graven liggen van vroegere regenten van Pandjalu, o.a. ook het heilig graf van Aria Kentjana, afstammeling van Borosngora. Dit eilandje is opgenomen onder de te beschermen natuurmonumenten.

Aan het meer nu is de navolgende legende verbonden:

In vroeger tijd, toen de dessa Pandjalu nog rijkshoofdstad was, heette de koning vorst Tjakradewa. Deze had drie zoons, van wie de eerste Sanghijang Borosngora heette, de tweede Lemboe Sampoeloer en de derde Pandji Barani. Daar de oudste zoon buitengewoon stoutmoedig was, vreesde de vorst uit zijn waardigheid te worden verdrongen, zelfs te worden gedood, en derhalve trok hij zich terug in het devote leven van een kluizenaar op de Berg Bitung, onder de dessa Rinduwangi, onderdistrict Pandjalu, om zijn leven verder offerend en biddend tot de goden door te brengen.

Kort daarna werd zijn kluizenaarsstaat door de goden geaccepteerd, en sprak een onzichtbare stem: "Wij verklaren U tot onze discipel. Uw wens zal worden vervuld. Neem deze tjanting, die met Boeddhistische formules is betoverd, en gelast Uw zoon hierin water te gaan halen. Zo lang deze tjanting niet vol water is, zal hij niet in Pandjalu mogen terugkeren".

(Een tjanting is een klein kopje of schepje van steen, blik of bamboe, mèt een steel en gebruikt voor het meten of scheppen van olie, enz. Bij het batikken is het een roodkoperen bakje met een tuitje dat gestoken op een handvat van bamboe of glagah, dient om de gesmolten was of hars op het doek te brengen). Vorst Tjakradewa begaf zich naar zijn palieis, ontbood zijn oudste zoon, en sprak, hem de tjanting overhandigende: "Gij Sanghijang Borosngora, gij zult uit de stad vertrekken en deze tjanting met water vullen. Zolang gij er niet in slaagt deze gevuld terug te brengen, zult ge niet regeren. Zo hebben de goden het beslist".

Sanghijang Borosngora vertrok. Hij reisde het hele land af, maar overal waar hij water vond probeerde hij vergeefs de tjanting vol te krijgen. Tenslotte had hij twee en dertig landen bezocht zonder het gewenste resultaat. Nog één land was er waar hij het niet had geprobeerd. Dat was het land Mekka. Met nog slechts flauwe hoop op succes scheepte hij zich in.

In Mekka aangekomen ontmoette Sanghijang een der vrienden van de Profeet Mohammad, zekere Sajjidina (= Onze Heer) Ali, zoon van Abdoe'l Moettalib. "Waar komt ge vandaan?" vroeg Sajjidina Ali, "Waar wilt ge heen en wat is het doel van Uw komst?" Sanghijang Borosngora antwoordde: "Ik ben van het eiland Java, uit het rijk Pandjalu, en ik zoek water". "Water? Wat voor water? Op het eiland Java is toch water genoeg?" Sanghijang Borosngora antwoordde: "Weliswaar is er veel water op Java, maar deze tjanting laat er zich niet mee vullen. Zolang de tjanting niet gevuld is, mag ik niet terugkeren. Zo hebben de goden het beschikt".

Toen zei Sajjidina Ali: "Wees zo goed hier te wachten. Ik zal het Mohammad de Profeet vragen". Hij ging weg, kwam enige tijd later met de Profeet terug. Mohammad stelde Sanghijang Borosngora dezelfde vragen en kreeg de antwoorden, gelijk zijn vriend ze daarvoor had gekregen.

Daarop ving de Profeet te mediteren aan. Urenlang bleef hij in de bidhouding en de wrede helle dag trok zich terug achter de sluiers van de nacht. Maar de volgende dag nam de Profeet de vorstenzoon bij de hand en leidde hem ver weg uit de stad naar de bron Zamzam, alwaar hij Sanghijang Borosngora gelastte de tjanting te vullen. En zie, het water vulde de tjanting tot de rand. Toen nam de Profeet Sanghijang mede naar zijn verblijf en onderwees hem de "twee woorden" (= de "geloofsbelijdenis" of "getuigenis") en Sanghijang Borosngora toonde zich een ijverig leerling.

Tot de Islam bekeerd, keerde Sanghijang Borosngora naar Java terug. Aangezien zijn vader zich weer op de Berg Bitung had teruggetrokken, druppelde hij wat water uit de tjanting op de berg Tjipandjalu, liet er wat van vallen in het meer Lengkong en gooide vervolgens de tjanting en het overige water over de berg Sawal. Dan keerde hij naar het paleis terug en volgde zijn vader op als vorst van Pandjalu. Het water van de bron Zamzam deed op de top van de Sawal een meer ontstaan en een kleine vijver op de berg Tjipandjalu en nog steeds zijn deze meren, mét het meer van Lengkong, voorwerp van verering.

JCH.

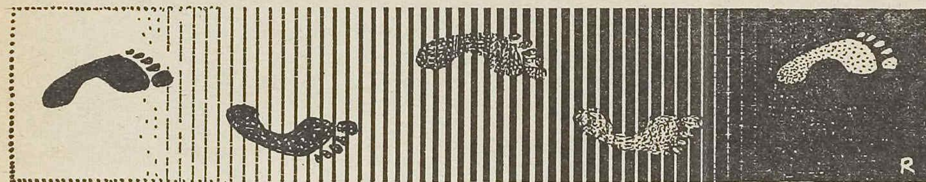
(wordt vervolgd)

BAGALÈN

Even iets speciaals over "Bagelèn": Het Bagelèn in het stuk "Gombong" van de heer Schardijn had in het "buitenland" min of meer een mystieke klank. Geen Indonesiër of Indonesische zou Poerworedjo verlaten om in de vreemde, als immigrant in Oost/West-Java, of als contractant voor Deli, Lampongs of misschien De West, zijn/haar geluk te beproeven zonder eerst een offer te hebben gebracht aan het heilige graf in Bagelèn, zijnde het buitenverblijf van Njai Loro Kidoel op haar trips van de Indische Oceaan via de rivier Bogowonto naar het gebergte en welk graf ca. 8 km. ligt oostelijk van de grote brug over die rivier in Poerworedjo.

R. C. L. Bosch.

VOETSTAPPEN IN 'N ANDERE WERELD

Wat betekent deze boze droom?

De heer P. Stolk (Loosduinse kade 563, 's-Gravenhage) schrijft ons:

"Lang heb ik overwogen of bijgaand verhaal wel voor publicatie vatbaar is; het is immers niet eens een "ware gebeurtenis", maar "slechts" een droom? Het merkwaardige voor mij is echter hieraan, dat ik nog nooit zo'n volledige droom heb gehad en ook nooit eerder over iets dergelijks heb gedroomd, noch ooit occulte verschijningen heb gezien. Mijn moeder "zag" weleens wat en gaf er ook prompt een uitleg aan, die ik dan met enige scepsis aanhoorde, maar zij is er niet meer. Nu zou ik graag haar mening over mijn droom hebben gehoord. Als U dit verhaal toch zou plaatsen, is er wellicht onder de (oudere) lezers of lezeressen iemand, die hier een visie op heeft, die ik graag zal horen."

P. Stolk

Hier volgt het verslag van de lezer over zijn merkwaardige droom:

Kort geleden had ik een "geestendroom", waarvan de details mij zo nauwkeurig zijn bijgebleven, dat ik er diep onder de indruk van was en van de situatie de volgende dag een schetsje maakte, dat ik hierbij insluit (maar dat wij helaas niet kunnen reproduceren).

In mijn droom was ik in de tropen en het was nacht, zo'n uur of twee naar de diepe stilte buiten en de dauwige lucht te oordelen. Ik was nog niet naar bed, maar zat wat te mijmeren in de kleine onverlichte voorgalerij van wat op dat ogenblik mijn huis moest zijn en ik woonde er alleen. Een eind er vandaan stond een waringin, waarvan de zware takken en brede bladerkroon silhouetteerden tegen de lichtere hemel. Vóór, rechts van de boom was een borsthoog stenen muurtje en plotseling werd mijn aandacht getrokken door vier Indonesiërs, die doodstil op een rijtje daarachter stonden en naar de kruin van de boom staarden; verder was er geen mens. Ik stond op en liep om het rottanzitje heen naar de stoep, waarbij mijn zicht naar buiten even werd onderbroken, doordat ter weerszijden van de stoep de galerij was afgesloten door een stenen pilaar en een korte stenen balustrade naar de muren, die de zijkanten van de galerij omsloten.

Toen ik weer naar buiten kon kijken, zag ik tot mijn verwondering, dat het rijtje van vier mensen in die korte tussenpoos was aangegroeid tot een van zo'n twaalf man. Ze stonden daar als verstard, hoofd en blik als gebiologeerd naar de boomkruin geheven. Wat ik daar zag deed mij verlammen van angst. De linkerzijde van de boomkruin was als weggevaagd door een hel licht, dat van een soort van troon of draagstoel met een gewelfd koepeldak uitstraalde; uit de stoel stak een lange lans met aan het eind een maansikkel. Onder het dakje was alleen een groot rond hoofd zichtbaar, dat me boosaardig aangrijnsde; het leek een masker, gemaakt van een uitgeholde pompoen, zoals de kinderen in de States met Helloweenday wel maken en het viel me op, dat, aangezien ik de onderkant van de draagstoel kon zien, er onmogelijk een normaal lichaam bij dat hoofd kon behoren. Op dat moment werd ik mij bewust van iemand rechts naast mij, die naar het mij voorkwam, één van mijn jonge beambten moest zijn. Bij het zien van de verschijning schreeuwde hij in dierlijke angst iets naar dat hoofd, waarbij hij mij bij de schouder greep en naar mij wees. Ik begreep meer dan dat ik zijn woorden verstond, dat als de geest een offer verlangde, hij mij, de belanda, moest nemen.

Ik werd op mijn beurt door een panische schrik, vermengd met woede bevangen. "Neen!" schreeuwde ik naar het hoofd. Ik tilde de man als een kind op mijn vooruitgestoken armen: "Neem hém ! !". De man spartelde nog even op mijn armen en toen lag zijn lichaam stil. Op hetzelfde ogenblik was de verschijning in de lucht verdwenen; een lichtende bol schoot weg, beschreef een bocht hoog in de lucht, kwam weer, groter wordend, mijn kant terug om mij nog eenmaal opnieuw te doen verstijven en schoot, laag tussen de boom en mij door om in het niet te verdwijnen.

Daarmee was de droom ten einde.

NOGMAALS KAREPAN SAPI

Mijn zegslieden zijn niet alleen Madurezen van Madura, maar ook van DJEMBER (de Oosthoek is overwegend Madurees.)

Natuurlijk worden buiten Madura ook Kerapans gehouden. Maar...... de Kerapan is om één of ander belangrijk gebeuren een feestelijk aanzien te geven. Zelfs in Surabaya heb ik wel eens een Kerapan meegemaakt, ik meen tijdens het 25-jarig Jubileum van Koningin Wilhelmina.

Het hangt van de draagkracht van de Sponsor af, hoe mooi de Kerapan wordt. In Surabaya was het de vette kas van het Jubileum-Comité en in Djember de nòg steviger kas van het Maalfeest, tenminste in de gulden jaren. DE KERAPAN MOEST LUISTER GEVEN AAN HET JAARLIJKSE MAALFEEST.

Zelfs de Madurees van Djember haalt hierover medelijdend zijn schouders op, want hij vindt dit niet echt, al vergapen de Javanen en Hollanders er zich aan.

Neen, zegt de Madurees: Je ware is de KERAPAN SAPI op Madura, de Bullrace, dat om zichzelf gehouden wordt en niet: OM IETS OP TE LUISTEREN.

Een VOLKSSPEL, en VOLKSHOBBY, dat al vier generaties bestaat, dat een eeuwigdurende COMPETITIE is van dorp tegen dorp, onderdistrict tegen onderdistrict, district tegen district en tenslotte culmineert alles in de KERAPAN BESAR, de grote Kerapan in PAMEKASAN de vroegere Residentie-hoofdplaats.

Het volk is er van doordrongen en zowel de Nederlands-Indische als onze eigen regering heeft dit spel aangemoedigd, om de veeteelt te bevorderen. Denk aan de betere verzorging van de koe dan van de echtgenote.

Het is een machtig gebeuren, dat het hele jaar voortduurt, in tegenstelling met het Maalfeest, dat maar eens per jaar plaats heeft. Het doordringt het hele eiland Madura en men zegt, dat de waarde van een winnend span plotseling kan stijgen tot Eén Miljoen Rupiah.

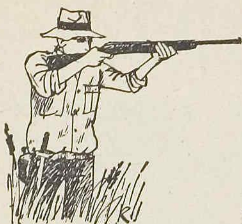
Dat is op het ogenblik ongeveer N.F. 6666,66 repetent, genoeg voor een snoepreisje voor een echtpaar naar Madura.

Ter vergelijking: een wedstrijd tussen Ajax en Feijenoord is niet om iets op te luisteren.

Dus, als ik de Kerapan in Djember niet meetel, dan huil ik met de wolven in het Bos (m.n. zowel de Madurezen van Madura als die van Djember).

En vergeet niet de spanning, om steeds op je hoede te zijn voor de BLACK MAGIC of de SANTET.

M. SOETJAHJO

HET GELUK VAN HET JAGEN

"De jacht behoort tot het zuiverste repertoire van het menselijk geluk".
JOSé ORTEGA Y GASSET

Jachtherinneringen na de oorlog ('47-'52)

Ik zag ze vertrekken, buren en jachtkameraden, met of zonder hun bezittingen. Enigen hebben van ons afscheid genomen, velen zijn met de stille trom vertrokken; geruisloos. Er waren zelfs mensen die hun vertrek strikt geheim hadden gehouden om redenen van persoonlijke aard.
Goede jachtvrienden, met wie ik vele jaren vóór en na de oorlog prettige en sportieve jachttochten heb gehad, miste ik erg. Anderen, die minder goede daden op hun geweten hadden, zag ik liever gaan dan komen. Ik zal ze hier niet bij name noemen. Wie de schoen past, trekke hem aan, zegt het spreekwoord.

Ik zal maar beginnen bij het begin, en dat is een paar jaar na de Japanse capitulatie, nl. in 1947. Ieder jager, die de interneringskampen overleefd heeft, verlangde natuurlijk weer naar de jachtrevieren te kunnen gaan, al was het met een geleende spuit van de dump. Toentertijd waren de jachtgeweren in Bandoeng verzameld, voor zover die overgebleven waren, met de resterende ammunitie die nog bruikbaar was. De bedoeling was, dat die geweren later aan de rechtmatige eigenaren zouden worden teruggegeven, middels registratie door de vuurwapen commissie. Er werden jagermeesters benoemd en deze verdeeld onder diverse rayons. Een jagermeester werd bijgestaan door twee assistenten. Boven de jagermeesters stond een opperjagermeester, de heer J. M. Dom. Hebat bukan? Tussen twee haakjes, bedankt Hr. Dom voor uw belofte die u prompt bent nagekomen! Elke week werden er jachttochten ondernomen onder leiding van een jagermeester, bijgestaan door zijn twee assistenten.

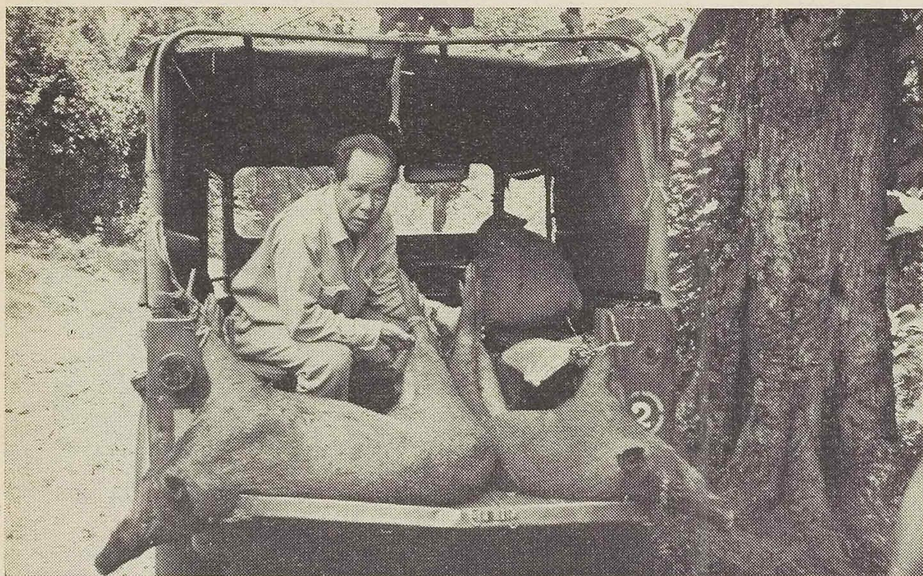
De geweren kregen wij in bruikleen van de dump. Schrijver dezes was één van de jagermeesters. Zijn assistenten waren onderluitenant Houwert van de Lombokstraat, en sergeant-majoor den Dekker van de kleine Lengkong. Deze twee heren hadden de beschikking over een legerjeep, terwijl de jagermeester himself geen vervoermiddel had. Tijdens de bezetting werd zijn bijna spiksplinternieuwe Fiat, model 1940, dus nauwelijks een jaar oud, door de Jap weggesleept.

Luitenant Houwert, hebt u nog genoten van de opbrengst van het geleende meubilair, dat ik u in bruikleen heb gegeven?

De jagermeesters die bij toerbeurt elke Zondag er op uit trokken met 10 jagers, oude rotten en beginnelingen, waren 1. Eddie Alting Siberg, de oude trapvaste back van Sidolig voetbalclub, speciaal voor veerwild: snippen, ajam ajam, wilde eenden, enz., 2. J. H. Maidman, die intussen op de eeuwige jachtvelden van Winnetou vertoeft, 3. van Beekum, ex-administrateur van de rubber onderneming Tjikentjreng in de buurt van Pengandaran, zuid Tjiamis, en als ik goed ben ingelicht, ook intussen is overleden, 4. Voogt, ex ambtenaar van het hoofdpostkantoor Bandoeng, en 5. schrijver dezes. Behalve de onder 1 genoemde jagermeester, waren de 4 anderen aangewezen om de jacht te leiden op haarwild, zoals wilde zwijnen, kidangs en herten. Tot banteng kon men nog niet komen, omdat dat edelwild te vinden was in de nog niet gepacificeerde gebieden, die dus nog gevaarlijk worden geacht. Op veerwild werd gejaagd in de sawah contreien van zuid Bandoeng zoals Tjilampeni, Tji-endog en Rantjaekek, waaronder Tjipamokolan behoort. Meneer Alting Siberg, ik zal niet vergeten onze laatste jacht in de laatst genoemde plaats met Jhr. de Muralt. In de eerste plaats, omdat u toen reeds de zes kruisjes was gepasseerd, en in de tweede plaats kort daarop naar Holland zou vertrekken. De souvenirs, die u mij gegeven hebt, in de vorm van kruitmaatjes, ruimer voor recalibreren van lege kartonnen hulzen, pompstok, snippenrek, enz. gebruik ik nu nog en ik zal ze in ere houden. Hoe gaat het met u en uw vrouw? Ik hoop dat u in goede gezondheid uw welverdiende oude dag nog vele, vele jaren mag genieten.

Jachtkameraden, als Verheyen, Brinkman, Christoffel, apa kabar? Hoe is het leven in het kikkerland? Van jagen zal er niet veel terecht komen, denk ik. Jachtpacht, jachtopziener, enz. zijn nu eenmaal dingen die voor ex Indische lui niet zo maar zijn over te stappen, niet? Zou er onder de Indische jagers iemand zijn die nu nog de jachtsport regelmatig in Holland kan beoefenen? Beste Christ, waarom liet je niets van je horen na je vertrek naar Nederland? Je weet dat ik nog steeds in jl. Putri No. 11, woon. Beste jongen, waarom heb je geen afscheid van ons genomen? Hebben we niet samen door dik en dun gejaagd, zowel vóór als na de oorlog? Lamoen kieu mah urang teh lain deukeut, doeloer. Denk je niet terug aan rawa Merni in het Indramajoese op de eendenjacht? met de dikke Go, Meyling, Bijdendijk, Duivenbode Varkevisser en van Braam Morris? Kasian si Kenari, die in het interneringskamp is overleden. Ook de dikzak heeft enige jaren geleden het tijdelijke met het eeuwige verwisseld, alsook Hein Maidman en Lie Kie Lay. Onze dikzak is heengegaan vanwege suikerziekte, diabetes, en verhoogde bloeddruk, terwijl Hein aan maagzweer was bezweken. Hij is begraven naast zijn oude heer in Tjikalong Wetan, de plaats waar hij ook geboren was. Kie Lay had een verkeersongeluk in Bogor. Hij reed op een B-M-W-motorfiets en crashed againt a heavy truck. Zij allen rusten in vrede!

Je zult onze jachttochten in Tjikalong Wetan, Njalindoeng, Bajabang, Radjamandala, Tjimangsoed, Soebang, en vooral in Tjihaurgeulis toch niet vergeten, wel? Voeg daar nog bij onze onvergetelijke jachtsafari's in Manjingsal, Tjipoenegara, Toenggoel-maoeng, Tegal Pandjang, in het Soebangse, met als gastheren Galstaun, van Braam Morris (een neef van Kenari) en Pak Achmad, administrateur van de rubber onderneming Tjigaroekgak. Hoeveel bagongs hebben we daar niet omgelegd? Zeker toch een paar honderd beesten in de drie jaren dat we daar gingen jagen.

De Heer Tan met zijn jachtbuit, twee wilde zwijnen geschoten bij Palumbon (Tjiandjur).

Apropos, weet je misschien waar Pak Tjeprot, alias van Raadshoven, is? Ik zou ook gaarne kabar willen hebben van mijn oude sobat moro, Jan van der Wouden, ex douane ambtenaar, die aan de Jl. Nakoela gewoond heeft. Hij noemde zichzelf "bagongverdelger".

Kort geleden, op een toevallige wijze, ben ik Blauwpot tegen het lijf gelopen bij een jachtvriend, Dollar genaamd, in Jl. Lengkong Besar. Neen beste lezer, Blauwpot is geen spotnaam. De jongen heet werkelijk zo. We hebben natuurlijk een boom opgezet en geen oude koeien, maar tjelengs uit de sloot gehaald. Hij moet het goed hebben in Holland en kan dus de reiskosten Nederland - Indonesia v.v. best betalen. Hij had heimwee naar de groene bossen van Indonesia en zo ging hij zijn vacantie hier doorbrengen. Dollar heeft hem nog een genoegen gedaan door hem uit te nodigen op de bagongjacht.

Nu zal ik jullie vertellen hoe het met de jagerij is hier, een goede 34 jaar na de oorlog. Ieder jager bezit nu meer dan één geweer. Weliswaar geen nieuwe, zoals je vroeger placht te kopen van Hellerman, maar meestal oude vooroorlogse spuiten. Vele zijn opbouw-geweren van verschillende merken in elkaar getimmerd. Men noemt ze gado gado buksen. Ik heb mijn oude Mauser, cal. 9 x 57, die toen aan de Jap was ingeleverd, teruggekregen, zoals je weet. Daarmede heb ik in de jaren 1952 - 1962 acht bantengs omgelegd op de ondernemingen Mira-mare en Tjondong, zuid Garut. Verder bezit ik een F.N. Browning, cal. 12, model de Lux, voor veerwild, die ik elk seizoen in Tji-endog, Rantjaekek, Tjiparage, Djati Toedjoeh en Pamanoekan gebruik.

Pertjaja atau tidak, verleden jaar schoten een vriend en ik in twee dagen in Tjiparage 115 eenden, goed geteld hoor! Boekan omong kosong, saudara saudara, dus geen jagerslatijn. Op andere dagen, daarentegen, was de gemiddelde buit tussen 25 en 50 eendvogels. Met dezelfde spuit schiet ik ook tjelengs, en mentjek. Hierbij een paar foto's, zodat mijn oude jachtkontjo's mij zouden kunnen herinneren.

De jacht op banteng is sedert 1962 gesloten. Er mag alleen gejaagd worden op wilde zwijnen, kidangs, en herten, wat het haarwild betreft. Verder mag je natuurlijk op veerwild schieten, als ajam hutan, duifachtigen en watervogels. De herten zijn in de laatste jaren gedecimeerd door stroperijen, sudah hampir habis, zelfs in het Tjihaurgeulise en Tjikamoerangse. Mentjek aja keneh, tapi teu seueur. Ai bagong mah diratjoen oge, moal se-ep se-ep, malah njeueuran, zo zeggen onze trouwe drijvers op diverse plaatsen van mijn geliefde terreinen, Tjiandjoerse, Soebangse en Garutse.

Hallo, hallo, tuan tuan Stump dan Cornfield. Apa kabar? Ik hoop dat de heren nog steeds going strong zijn. Als beste snippenschutters, naast Eddie Alting Siberg, houd ik uw naam in ere. Verder gaan mijn gedachten uit naar Ot van der Worm en Wijnand Alting Siberg, broer van Eddie, die lange tijd op de thee onderneming Rongga, Goenoeng Haloe, heeft gewerkt. Beide heren heb ik gekend als all round sportmen, good shots op haar- en veerwild. Dit zeg ik, omdat ik veel jagers heb gekend die eenzijdig waren. Er waren jagers die jaar in jaar uit achter de bagongs zaten, en er waren ook pemburu pemburu jang hanja suka menembak burung burung sadja. Eddie Alting Siberg was een echte snippen schutter en Duivenbode Varkevisser ging maar alleen er op uit met zijn zelf gebouwde platbodem prauwtje, met buitenboord motor, op meliwis.

Wat mijzelf betreft, ik ben maar gewoon pemburu sadja, tidak lebih, tidak kurang dari pemburu pemburu lain. Naar gelang van het seizoen, schiet ik even graag snip als banteng en other game animals wat daar tussen vliegt of rent. De bagong is toch maar het meest bejaagde wild, omdat die overal te vinden is, geeft ons een goede sport en de jacht daarop het hele jaar open is.

Amunitie is in de laatste tijd erg moeilijk verkrijgbaar, nadat er een verbod is uitgevaardigd op invoer van jachtwapens en jachtamunitie. Een tijdje geleden kon men nog bij Toserba (toko serba ada) Sarinah in Jakarta kopen of van Perbakin (Persatuan Penembak Indonesia). Vraag maar niet naar de prijzen. Om een voorbeeld te noemen, patronen cal. 12 kostten per stuk Rp. 200,—. Nu kun je ze voor Rp. 250,— niet eens krijgen. Men moet dus erg zuinig zijn, wil men nog regelmatig op jacht gaan. Een eenden- of snippen en ajam 2 an-jacht is te kostbaar, vanwege te veel gebruik van patronen. We wachten op betere tijden totdat ik weer achter de langsnavels er op uit kan trekken.

Geweerbezitters met getrokken loop, cal. .308 of .30/06 zijn er beter aan toe, omdat men legerpatronen kan gebruiken, instede van jachtamunitie.

Soms droomde ik van mijn jachtavonturen van vóór de oorlog in de jaren 1936 - 1940, toen er nog overvloedig amunitie was van alle calibers jachtgeweren, glad of getrokken lopen. Hagelpatroon voor eend of snip, geladen met No. 6 en 9, kostte 7 cent per stuk (merk Geco special) en de duurste was van 11 cent (Eley maximum, wetproof).

Als ik de hele doos (25 stuks) nog niet had verschoten, ging ik nog niet naar huis. Nu zijn de watervogels veilig. Niemand maakt er jacht op, omdat er geen patronen voor zijn. De snippen en ajam 2 an kunnen zich ongestoord vet mesten, om later terug te keren naar hun broedplaatsen in Noord China en Siberië. U weet, waarde vrienden, deze zijn trekvogels. Tegen September/October komen ze in Indonesia, om tegen Maart/April het volgend jaar terug te keren. De beste tijd om snippen en ajam 2 an te jagen, is de maand Maart t/m April. Dan zijn ze moddervet. Vet is brandstof voor deze snelvliegers, benodigd voor de duizenden kilometers overtocht.

De jacht op banteng is hier en daar geopend, maar tegen een speciale retributie van 200,— U.S. $, hetgeen zeggen wil, dat voor één banteng men Rp. 84.000,— moet neertellen, tegen de koers van Rp. 420,— per dollar. Dit is alleen te betalen door Amerikaanse toeristen-sportjagers.

Wel, geachte ex-jachtkameraden, in Holland of ergens anders ter wereld, die in het voormalig Nederlands Indië zijn geboren en getogen, maar die nu de jachtsport niet meer kunnen beoefenen, maar desondanks hun hart nog altijd aan de jacht hebben verpand, en misschien zo nu en dan nog dromen over hun geboorteland, gij allen zijn niet vergeten door een seorang pemburu ketjil jang masih setia kepada dewi Diana.

E. K. Tan.

MIJN KORTE LEVEN OP BALI (VII)

door LILIAN DUCELLE

KATJANG

Van één zorg ben ik sinds een paar dagen bevrijd: mijn katjang is gerooid. En verkocht ook nog! En dat zonder dat ik er iets voor heb hoeven te doen eigenlijk. Pak Roesli zag ik op een dag midden tussen de katjang-bedden staan en vervolgens hurkend krabbelen tussen het groen. Daarna liep hij peinzend bedachtzaam naar me toe.

"Uw katjang is rijp, U moet ze laten oogsten," zei hij. "Hoe?" Dat was goed nieuws, hoe eerder hoe beter, hoewel ik geen flauw idee had wat ik dan op die leeggekomen lap zou planten.

"U vraagt aan een willekeurige voorbijganger of hij katjang wil kopen. Iedereen wil katjang hebben," zei Roesli beslist.

"Goed, iemand wil katjang kopen, en dan wàt?" Ik ben bereid elk advies van deze Balinese Padanger op te volgen, mits binnen de bevattelijkheid van mijn bescheiden verstand.

"Kijk, U vraagt aan de man of hij Uw katjang wil oogsten. Als hij wil dan vraagt U, voor hoeveel. Ik schat 60 gulden klenting (zilveren guldens) of 200 rupiah (Bali had in die tijd nog zijn eigen geldswaarde en koers. Zilvergeld was toen 3 maal zoveel waard als rupiah's. L.) Als U met de prijs accoord gaat, dan betekent het ook dat ze het voor U rooien." "Prachtig! Maar ik geloof nooit dat een Balinees dat zomaar voor niets zal doen."

"Klopt," zei Roesli," want ze vragen daarvoor een derde van de oogst cadeau!"

Toen heb ik even zitten rekenen. Maar daar klopte niets van, vraag het maar aan mijn onderwijzer uit de 4e klas lagere school. Neen, visuele mathematiek heeft me altijd beter gelegen. Ik zag me daar al kruipend over een halve bouw grond, katjang uitrukkend, in manden doen, sjouwen naar de emperan. Neen, oké, 20 pop klenting eraf, dan hou ik nog genoeg geld over om een maand te leven.

De eerste beste brave landman op de weg die ik voorbij zag komen schoot ik aan. Natuurlijk verstond hij geen woord van mijn bahasa en hij gunde me verder geen blik waardig.

Nog eens geprobeerd, weer vernietigende ongeinteresseerdheid. Verdorie, wat verdoe ik hier mijn tijd door wildvreemde mannen aan te schieten, is niet netjes ook. Stommeling die ik ben, zijn het geen vrouwen die meer voorstellingsvermogen, meer energie bezitten, als het om mouwen opstropen gaat? Nou dan.

Binnen vijf minuten zaten er een stuk of zes Balinese vrouwtjes op mijn veranda. En ik maar gesticuleren en uitleggen. Roesli kwam zowaar weer aangeslenterd en binnen een half uur was alles aan het werk. Men vroeg manden die ik niet had, maar Roesli wel. Waar of ze de katjang zouden leggen? Nog minstens drie dagen drogen, want de grond was nat geweest door een onverwachte regenbui.

Eindelijk was alles geregeld en zat ik als opper-plantagemeesteres vanaf de veranda naar het gekrioel op de tegallan te kijken. Wat een heerlijk gezicht dat oogsten! Maar zag mijn oog het goed? Niet 6 maar 11 vrouwtjes waren bezig met rukken, schudden en in manden stoppen. Hoe meer zielen hoe meer vreugd, of vele varkentjes maken de spoeling dun? Enfin, ze zoeken het maar uit dacht ik. Ik maakte een grote ketel stroop, zette mokken klaar en wees hun dat ze konden drinken als ze dat wilden.

Na een uurtje gooiden ze de manden leeg onder mijn wijde emperan en ik vroeg aan Roesli of hij wilde vragen of ze de boel ook een beetje wilden schoonmaken. Ja, dat wilden ze wel. Eindelijk was het dan gebeurd, de katjang vrij schoon, netjes uitgespreid om nog wat op te drogen. Hoeveel krandjangs zou het geven? 15, 20, 25?

"Vanavond komen de honden en ze zullen veel van de katjang opeten," voorspelde Roesli blijmoedig.

"Honden eten geen katjang," riep ik, "vooral niet als ze nog in de schil zit!"

"Andjing Bali soeka katjang," verklaarde Roesli en ik geloofde het direct. Onheilstijdingen moet je altijd geloven. Maar zover was het nog niet. Ik moest met de vrouwen afrekenen. Wie was de opkoopster?

Het bleek een tenger, spits uitziend vrouwtje te zijn. Ze haalde uit haar oedet (buikband) een rolletje rupiahs en wat zilvergeld. "Ik betaal in rupiahs," zei ze en telde 100 rupiahs voor me uit.

"Dat is te weinig," protesteerde ik, "we hadden 40 gulden klenting afgemaakt en dat zou 120 rupiah zijn, dus koerang 20 rupiah!"

O neen, dat had ik verkeerd berekend, want een heleboel katjang was boesoek, kijk maar, dus de oogst was kleiner geweest dan ze gedacht had. Goed, goed dan maar. De katjang zou overmorgen worden weggehaald, ze zou dan karungs (jutezakken) meenemen, een handkar en haar man. Het viel me op dat ze de dingen in volgorde van belangrijkheid opsomde, echt een dame die het wel rooien kon.

Ik dacht dat de handelsconferentie nu wel afgelopen was, maar had buiten de vijf vrouwtjes gerekend die in alle bescheidenheid toch resoluut om een "persèn" voor de hulp bij het rooien vroegen. Dus schoof ik nog eens 15 rupiah af.

85 Rupiah, nog geen 30 pop voor een akkertje katjang! Ze moeten in Holland nog eens geringschattend praten over pinda-chinees! Hier zit de Pinda Koningin van Kampong Sangla!

Tijdens mijn mijmeruurtje bij het ondergaan van de zon heb ik met een gevoel van weemoed naar de grote lege plek van mijn landje gekeken. Dag katjang, dag varkens, wat zullen jullie je nootjes missen, rotbeesten. Ach leven en laten leven, zeg ik altijd maar.

Hoewel ik de volgende twee nachten wel vijf keer ben opgestaan om de honden te verjagen die inderdaad op de katjang afkwamen.

"Ajo, hiernaast ligt lekkere copra van de buurman," vertelde ik ze. Maar andjing Bali vreet wel alles, maar verstaan doen ze niets!

(wordt vervolgd)

Het is begonnen met een glatik......

Logeergelegenheid

aangeboden te Bandung, rustig en met prachtige tuin

Iedere slaapkamer heeft eigen gemakken en warm en koud water.
PRIJZEN: vanaf $ 4,— (*f* 11,—) per avond per persoon, inclusief kleine was en ontbijt.
MAALTIJDEN: rijsttafel per persoon $ 1½ **EUROPEES ETEN** per persoon $ 2,—
Eventuele boekingen gaarne 3 weken te voren.

Indien gewenst, bij aankomst telefonisch contact opnemen. Dit voor eventueel vervoer. Voorts allerlei uitstapjes: trips in de omgeving; naar bezienswaardigheden, enz. enz.

ADRES TE BANDUNG: Fam. Pallencaöe - Djalan Cisitu 45 b - Bandung - Telefoon 82420

1ste lustrum PASAR MALAM AMSTERDAM 1974

AMSTELHAL — RAI GEBOUW

van donderdag 13 t/m zondag 16 juni geopend van 12.00 uur tot 24.00 uur

Een "tropisch" dagje uit op de Pasar Malam in Amsterdam betekent gezellig winkelen in een Oosterse sfeer en fijn oude vrienden ontmoeten. Genieten van niet alledaagse ontspannings-programma's.

• **Elke dag Indonesische film in cinemascope en kleur,** vertoning uitsluitend op de **Pasar Malam Amsterdam** • **Angklung en kulitang orkest NAFIRI TUHAN** uit Indonesië met folk en gospelsongs, alleen op donderdag en vrijdag • **Oscar Harris & Billy Jones and The Twinkle Stars** • **Hans Sommer (de Nederlandse Jim Reeves) and The Sommerset** • **Jaap Dekker's Boogie Woogie Set** • **The Royal Hawaiian Minstrels** • **The Melaties,** exotische dansgroep met hawaiiandansshow • **Krontjongorkest Samudera** met zang en dans van **Retnawati** • **Persatuan Pentjak Silat Nederland,** met pentjak-demonstraties • **Natasja & Emile** • **The Guyana's,** folkloristische Antilliaanse muziekgroep • **De charmante mannequins** van Boetiek Indonesia Baru...... en nog vele anderen nodigen U uit tot een feestelijk verblijf op het eerste lustrum van **Pasar Malam Amsterdam**

SPECIAAL VOOR DE KINDEREN: zondagmiddag 16 juni om 14.00 uur een feestelijk kindermiddagshow-programma met het • **"Jeugdvarieté Handy Fool en Trudy Dile".**

ZATERDAGAVOND 15 JUNI OM 19.00 UUR • dansen met **Radio Noordzee Mobiele Discotheek** en disc-jockey **Tony Berk.**

ENTREE: volwassenen *f* 4,— p.p., kinderen tot 12 jaar en 65+ers *f* 1,50. Groepen van 20 personen *f* 3,— p.p. Programmaboekjes *f* 1,50 p. stuk. Voordelige trein-toegangs-biljetten verkrijgbaar aan de stations.
Inlichtingen: Organisatiebureau EFFENDI B.V., Zandvoortseweg 78, Aerdenhout. Telefoon 023 - 24 52 70.

TJALIE ROBINSON HERDENKINGSTEGEL

"Kunnen wij een reproductie bestellen van de foto van Tjalie die op het 1 Mei nummer staat?"
Een verzoek dat ons deze laatste weken talrijke malen bereikte. Kan wel, maar er zijn technische bezwaren: er bestaat geen negatief meer van deze foto, dus moet hij overgefotografeerd worden.
De kwaliteit zal hierdoor erg achteruitgaan en de prijs is hoog, plm. *f* 10,—
We kwamen toen op een beter idee. Is het niet zinvoller, behalve de herinnering aan Tjalie Robinson ook zijn werk en zijn levensmotto te gedenken?
Daarom hebben we gedacht aan de uitgave van een herdenkingstegeltje van de foto die U zo graag wilde hebben. Daaronder het devies van Tong Tong en een van Tjalie's beste en meest veelzeggende uitspraken.
De kosten van het tegeltje zijn *f* 10,— dus gelijk aan die van een gewone foto. De opbrengst van het tegeltje, na aftrek van aanmaak- en bijkomende kosten bestemmen we voor de Bruine Bus en onze Poekoel Teroes Pot. Dus 3 goede bestemmingen: Uw herinnering aan Tjalie en Tong-Tong, de bestendiging van UW blad en de hulp aan onze minder bedeelde broeders en zusters in Indonesië.

Inschrijving tot 15 Juni

Aangezien we moeten weten hoeveel tegels we moeten bestellen, vragen we U deze bestelbon in te vullen. UITERLIJK 15 Juni omdat de fabriek het zo gauw mogelijk moet weten. (we bestellen ruim meer, zodat er altijd nog nabesteld kan worden, het gaat om een basis-aantal)

Noteer mij voor ......ex. T.R. tegel(s) à *f* 10,—

Naam ....

Adres ....

Kom zelf halen / Stuur op (portokosten nog niet bekend)

Wilt U gauw bericht sturen naar Toko Tong-Tong, Prins Mauritslaan 36 of anders telefonisch uw bestelling opgeven? Telefoon 070- 54 55 00.

TOKO EN BOEKHANDEL TONG TONG

Prins Mauritslaan 36 - Den Haag - Tel. 070 - 54 55 00 - Giro 6685

de GEHELE WEEK, ook ZATERDAG
geopend van 10 - 2 uur
Na 2 uur beslist gesloten !

N.B. In verband met ons weinige personeel en drukke werkzaamheden, brengen wij alleen Dinsdag en Donderdag bestellingen naar de post. Die ontvangt U dan normaal Woensdag en Vrijdag (in Nederland). Houdt U hier rekening mee?

NIEUW:

Vogels om ons heen,
Ko Zweeres *f* 13,50
Prachtig geïllustreerd bij-de-hand zakboek voor wandelliefhebbers die oog en oor willen hebben voor de natuur.

Nieuwe borduur-ideeën,
Lis Palludan *f* 17,50
Simpele, smaakvolle borduurpatronen. Zo uitnodigend (omdat ze zo eenvoudig zijn) dat U meteen zin krijgt wat te beginnen. Een uitgave uit de Ariadne handwerkbibliotheek. Porto *f* 2,50.

Welkom in zonnig Saigon - Aangrijpende oorlogspoëzie van Vietnam-veteranen. Ze vertellen meer, dan ooit beelden U hebben getoond. *f* 12,50 plus 90 ct. porto.

BOEKHANDEL TONG TONG

OUDE BOEKEN:

Een halve eeuw pakketvaart *f* 60,—
De Ned. Handel Mij. 1824 - 1924 *f* 50,—
Ned. Indië (Land/Volk/Geschiedenis /Bestuur 2 dl. porto *f* 5,— *f* 80,—
Wat Indië ontving en schonk *f* 25,—
Naar de achterhoek der aarde, Dr. Bijlmer (De Mimika-exp. n. Ned. Nw. Guinea *f* 30,—
Opstand in het paradijs, James Mossman *f* 20,—
Tjoet Nja Din, Szekely Lulofs *f* 12,50
Hecht verbonden in lief en leed, Mr. W. H. v. Helsdingen *f* 20,—
Tropendokter, Dr. N. Vermeer *f* 10,—
Het Indische leven D. C. M. Bauduin *f* 10,—
Borneo, Dr. E. Mjöberg *f* 17,50
Onder de Kaja-Kaja's van Zd. Nw. Guinea *f* 20,—
Door duisternis tot Licht, R. A. Kartini *f* 25,—
Over de grenzen, T. Bonnema *f* 7,50
Nw. Maleisch-Ned. Woordenboek *f* 25,—
Verlaat Rapport Indië, J. De Loos-Haaxman *f* 17,50
Ned. in de Oost, Mr. W. F. Treub *f* 30,—
Aantekeningen over Oosterse geneesmiddelen, Dr. W. Boorsma *f* 25,—
Batavia, de Koningin van het Oosten, (Ned./Eng.) *f* 10,—

— — — — — — — — — — — — — —

TE KOOP:

2 schilderijen van Menno v. Meteren Brouwer. Prauwvaarder en Indon. vrouwen. Moeten opnieuw worden ingelijst en gereinigd. Per stuk *f* 175,—
Sumbawakleden per stuk *f* 185,—

— — — — — — — — — — — — — —

NET ONTVANGEN:

Nieuwe collectie batiks !
Kabajaspeldjes, effen goud (imitatie) *f* 13,50
Toesoek konde, div. gekl. steentjes *f* 9,50
Fantasieringen div. kleuren *f* 7,50
Fijnbewerkt wit hoorn sierobject *f* 19,50
Sandelwood waaier (heel geurig!) *f* 6,50
Pindabakjes, sierlijk van vorm (hoorn) p. st. *f* 4,—
Slang-armbanden van hoorn, licht en donker *f* 8,50
Haarknijpers van hoorn (ook voor haarwrong) *f* 8,50
Prachtige batik slendangs, als wandkleed of loper te gebruiken 54 x 204 cm (ook kleiner maten) v.a. *f* 15,— tot *f* 25,—
Coupons voor long dress *f* 60,—
Enkele coupons pure Thai zijde per meter (110 br.) *f* 25,—
Indiasche sjaals ((stola) 260 x 57 cm. Prachtige fijne kwaliteit *f* 27,50

Iets buitengewoon gezond en lekker:
KROEPOEK KEDELÉ

De soyaboon, de ontdekking van deze tijd! Kom nou, wij kennen hem immers al een eeuw als de grondstof van het beste wat een beschaafd volk de etende mensheid te bieden heeft gehad: tempe - tahoe - ketjap. Vamu komt met een nieuwe vondst, kroepoek kedelé. Gezond, voedzaam en verrukkelijk van smaak. In knapperigheid en uitzetting niets verschillend van de kroepoek oedang, maar anders lekker. En vegetarisch en gezond. Over een poos wilt U niet anders!
½ pond zak *f* 1,75. Bestellingen uitsluitend per pond inclusief porto *f* 5,—.

Minimum *f* 6,— van 1 tot 3 regels; per regel meer, *f* 2,50 meer.
Voor niet-abonnees dubbel tarief.
Maximaal aantal regels 6.
Voor advertenties onder nummer *f* 2,— meer voor opzenden van ontvangen brieven.
Voor opzenden brieven onder nummer naar het buitenland totaal *f* 3,— meer.

Bij brieven onder advertentienummer:
DIT NUMMER OP DE ENVELOPPE IN DE LINKERBOVENHOEK ZETTEN.

Te koop: 1 Bolini, voorst. legende 7 dewis in houtsnijwerklijst. Afm. 1.28 x 0.6 mtr. en diverse ingelijste Ind. schilderijen. Inl.: F. L. Wolvekamp, Hertingenstr. 461, Amsterdam-Osdorp. Tel. 020-100385

Nog een kamer te huur voor *f* 750,— p.m., algehele verz., spec. v. bejaarden. Villa Rishi The Mar Baron v. Nagelstr. 95, Barneveld. Tel. 03420 - 5404.

Bejaard heer in Den Haag biedt inwoning aan dame op zeer gunstige voorwaarden. Br. onder Nr. 2638.

RECTIFICATIE.
Toko Kembank moet zijn Toko Kembang. Ursulaland 70, Den Haag. Tel. 070 - 83 47 85.

WAJANGPOPPENSPEL: te koop 10 st. w. poppen, beweegbaar, i.g.st. Prijs n.o.t.k. Br. onder Nr. 2639.

Gemeub. zit/sl. kam. m. verw., gebr. bad, douche, keuk. warme maaltijd. v. *f* 350,— p. mnd. Liefst Ind. jongen. Tel. 070 - 64 37 98 tussen 6 en 7 u. 's avonds.

Hr. 45 jr. in bezit v. auto en eigen home, z. ser. k.m. Ned.-Ind. vrouw 30-45 jr., om samen nog inh. a.h. leven te geven. Br. m. foto onder Nr. 2640.

Gevr. adr. v. Herman Broekman, vrouw Corrie de Waal, dochter v. M. Ch. de Waal; in 1950 uit Indon. vertrokken. Inl. Mevr. Lie-Boen, Jalan Kebun Jeruk XVII/17, Jakarta-Barat (Indonesië).

......een halfgod, roerloos als een tempelbeeld, zo zit hij daar in mysterieuze schemer, en slaat met licht geneigd gelaat en mijmerend oog zijn danseressen gade

uit: De Serimpih's

"Kraton" door Johan Fabricius
***f* 3,90 incl. porto**

Juwelier Tan

Diamantair

Fahrenheitstraat 608, Den Haag,
Telefoon 070 - 65 76 65

's Maandags gesloten

ZELF GEIMPORTEERD: daarom goedkoop

LOSSE STENEN: Ster Robijnen, Ster Saffier, Smaragd, Tijgeroog, Lapis Lazuli, Topaas, Opaal, Bloedkoralen, Turkoois, One line black star, Amethist (Ketjoeboeng), Agaten, Jade

IN 22 KARAATS GOUD:
Armbanden: Belah Rotan, Tebu Sekeret, Touw-motief, Slang-motief, Sirikits
Hangers: Tientallen Soorten. **Ringen:** Honderden modellen.
Kettingen: Heel veel modellen.
Heel veel moderne (allerlaatste) modellen.

Onze specialiteit is BRILJANT

Voor weder-verkopers (bij grote afname) speciale prijzen.

KWALITEIT EN LAGERE PRIJS ZEGEVIEREN ALTIJD ! ! !

Onze ketjap **"HET ZWARTE VEULEN"** is en blijft Uw terechte keuze.

Kwaliteit: er bestaat geen betere.

Prijs: 20% lager dan elk ander import merk.
Verkrijgbaar in manis, sedeng en asin, 330 cc en 660 cc.

Importeur: **AMBOINA B.V.**
(voor alle rijsttafelartikelen)
Johan van Oldenbarneveltlaan 110
ZEIST. Tel.: 03404 - 17649 en 20070

Levering: **via de detailhandel.**

VAMU NEDERLAND

Wateringen — Telefoon 01742 - 32 80 — Gele Meerbloem 13

Ketjap Benteng ***f* 3,40 per 500 cc.**
Ketjap Medja ***f* 2,90 per 500 cc.**
(nog enkele reclame-flessen)

Verkrijgbaar bij: Mevr. Droste te Amersfoort - Waroeng Djawa, Breda Toko Boemboe, Roosendaal - Toko Murah, Den Helder Toko Mampir, Vlissingen - Toko Djempol, Zeist Toko Melati, Uden - Toko Sarina, Den Haag - Buis, Den Haag - Toko Toet, Den Haag - Waroeng Djawa, Den Helder - Toko Ramee, Delft

Wij willen het ook bij Uw winkelier afleveren, als U erom vraagt.

KAJOEPOETIH-OLIE

De beste kwaliteit die we konden krijgen. Neem nu een fles (hoop dat U 'm niet nodig hebt!) want straks is het weer wachten op een nieuwe zending. 100 cc. fles *f* 6,—. 50 cc. *f* 3,25 (porto 90ct-60 ct.)

HET NIEUWSTE FOTOBOEK VAN
HEIN BUITENWEG
"Het land waar de gamelan klinkt"
f 19,50 + *f* 2,50 porto.
Verkrijgb. bij Boekh. Tong Tong